



VESTNIK

NOTICIERO

Ob 30-letnici vetrinjske tragedije

11-12

1975

XXVI



VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDS'B. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.211.703 — 11-9-73

V TISKOVNI SKLAD VESTNIKA SO DAROVALI:

	v pesih		v dolarjih
Viktor Berlot	420.—	Ivan Rojnik	14.—
Stane Buda	420.—	ga. M. K.	2.—
Miha Benedičič	450.—	N. N. (Brazil)	10.—
ga. Ema Blejec-Kessler	50.—	<i>V spomin na Vuleta Rupnika,</i>	
Janez Brula	50.—	<i>v namene DSPB v Argentini:</i>	
Lojze Pirc	40.—	Miha Benedičič	500.—
Franc Dolenc	50.—	Rudolf Smersu	100.—
Jože Javoršek	100.—		v pesih
Jože Rupnik	100.—	Hvala lepa!	

Ob tej priložnosti ponovno lepo prosimo vse soborce, naročnike in bralce, da nam z darovi v tiskovni sklad pomagajo kriti silno narasle tiskarske stroške.

Naročnina za leto 1975: za Argentino 50,00 pesov; za Južno Ameriko tri dolarje; za ZDA, Kanado in Evropo pet dolarjev. Za letalsko dostavljanje doplačati 4 dolarje.

Soborcem in naročnikom v Argentini: članarino in naročnino lahko poravnate v Dušnopastirski pisarni.

VESTNIK-NOITICERO

XXVI — 11/12 — 6. 12. 1975

“Esta guerra la vamos a ganar en el terreno que elijan”

Del discurso del general de brigada Luciano A. Jáuregui al despedir los restos del Gral. de división (RE) Jorge E. Cáceres Monié.

“Señor general Cáceres Monié. Sabemos de tu amor por el Ejército, tu entereza, tu valor, tu hombría de bien.

“Los que quedamos en el surco sabemos cómo es esta guerra y la vamos a pelear y a ganar en el terreno que elijan. En los montes tucumánicos, en las calles de nuestras ciudades, en las fábricas donde se pretenda sabotear nuestra capacidad de producir, en los claustros donde se envenena a nuestra juventud con doctrinas feráneas, en los medios masivos de comunicación, que pretendan deformar nuestro ser nacional, en la Iglesia que pretenda cambiar nuestro Dios hecho hombre, por el hombre hecho Dios, en la justicia venal y complaciente, en las organizaciones políticas que alienten la subversión o en cualquier otra institución u organización donde se hubieran infiltrado.

“No les daremos tregua. Los vamos a aniquilar. Sabemos claramente nuestra misión y la vamos a cumplir. En ello va nuestro destino como Nación y no nos podemos equivocar. El precio que debamos pagar dependerá no sólo de nuestro esfuerzo como brazo armado de la Nación, sino de todos y cada uno de los argentinos. Quiera Dios iluminarnos para comprender esta realidad y darnos la fortaleza para actuar en consecuencia. Quiera Dios alejar el odio de nuestros corazones. Quiera Dios recibirnos en su seno divino y aceptar vuestra muerte como testimonio de amor del Ejército Argentino para con Dios y con la Patria.

“Descansen en paz. Nosotros seguiremos combatiendo”.

Vera in upanje

Spet so tu božični dnevi in le še nekaj dni nas loči od začetka novega leta. Skrbi in križi, ki smo jih nosili skoz leto, so še vedno tu. Kopica želja zase in za druge, ki se še niso izpolnile, prav tako. Prazniki, naj bodo še tako lepi in mehki, nam skrbi in križev ne morejo odvzeti, lahko pa nam jih posvete. Ne morejo nam izpolniti vseh želja, lahko pa nam visoko dvignejo upanje, v katerem človekovo življenje znova in znova dobiva pogum in voljo.

Tudi prvi božič ni bil brez skrbi in križev. Marija in Jožef sta ga pričakala v mrzli ovčji staji. V jasli, kamor so pastirji pokladali klajo za ovce, sta morala položiti Otroka, ker nista našla prenočišča med ljudmi, Nikogar ni bilo, ki bi postregel porodnici, nikogar, ki bi se razveselil rojstva ljubkega Otroka. Ni bilo sosed, da bi prišle v vas, predaleč je bilo do Nazareta. Bila sta tujca v Betlehemu, dvakrat tujca v pozni nočni uri.

Pastirji, ki so ob ognjih sedeč bedeli nad drobnico, so v svoji samoti in preprostosti edini sodoživeli prvi božič. Angel jim je oznanil novico in kraj božjega rojstva. Pustili so ognje in ovce in se šli poklonit Otroku, Mariji in Jožefu. In daleč tam na vzhodu so se dvignili Kralji, ki so videli zvezdo. Iz pisem so vedeli, da se je čas dopolnil in so šli na pot, da se srečajo z Bogom.

Božični dnevi so srečanje z Bogom, ki je postal ob času človek, da nam je bliže. Tisti, ki so visoko letali, ki so se povzdigovali nad druge, so videli v Njem samo človeka. Preprosti, samotni, toda naravni v iskrenosti in pričakovanju so videli v Njem tudi Boga. Zavoljo tega so bili prvi poklicani, da so smeli videti obraz Novo-rojenega.

Niso zginili njih križi in skrbi, še so imeli mnoge želje v svojem srcu — toda bili so srečni.

Naj bi bilo tako tudi z nami za te božične dni. Ob vseh skrbih in križih — srečni.

Nesli bomo skrbi in križe tudi v novo leto, z nami bo šla tudi procesija želja. Toda vse to bo presijano z velikim upanjem, ki sije iz skromne ovčje staje, iz jaslí, kjer počiva Bog-človek.

Vsaka skrb in vsak križ se upokoji v Bogu, če verujemo. In vsaka želja se izpolni v Bogu, če upamo.

Naj bosta vera in upanje vodnika nas vseh v božičnih dneh in naj vodita vse nas tudi skoz dneve v novem letu.

Karel Mauser

Nastanek in usoda knjige „Nekje je luč“

Dragi Janez Brula „Sajcev“!

Vestnik je v 7.-8. letošnji številki na strani 142 objavil tvoje pismo, naslovljeno name „dragega soseda“. Ko sem ga prebral, sem bil globoko ginjen. In odločil sem se, da ti odgovorim na isti osebni način in po isti poti: v Vestniku — tudi zavoljo drugih, ki so prijazno sprejeli mojo knjigo in mi svoje mnenje o nji izrazili v zasebnih pismih. Mogoče te bo zanimalo — in razen tebe še koga drugega — kako je bila knjiga „Nekje je luč“ spočeta, kako se je porajala in kako je bila sprejeta. Vse to je danes že košček naše zgodovine, zato o stvari lahko spregovorim.

Sredi julija 1973 sem se ves zatopil v tedaj izšlo knjigo Rudija Vogriča „Boj Belokranjcev“. Glava mi je kar brnela. Zaneslo me je v drug čas in v drug svet. V srcu so se zbudili spomini, oglasilo se je že zdavnaj potišano domotožje po rodni deželi. Obenem pa me je ogorčilo spoznanje, kako je moč v totalitarni državi mrevariti zgodovino. Želja po pravi in celotni podobi Bele krajine v drugi svetovni vojni mi je navdihnila sklep, da napišem o svoji ožji domovini pol leposlovno pol informativno knjigo.

Začel sem zbirati gradivo. Da bo pisanje terjalo veliko napora, zbravnosti in časa, sem vedel. Mogel sem računati le na prosti čas, ki mi ga je puščala služba. Toda navdušenje za tisto, kar se je spočelo v srcu, je premagalo vse dvome in pomisleke. Pustil sem vnemar in odrinil iz zavesti dotedanje literarne drobnarije, pred očmi sem imel samo tekst, na katerega sem se osredotočil. Hotel sem zaorati čisto novo, drugačno brazdo.

Dne 24. januarja 1974 sem v tišini občinske knjižnice (Biblioteca civica) v Trstu zastavil pero. Skala se je odprla, stekle so prve besede. Takrat so v meni prevladovali spomini na mamo, zato je bil začetni naslov teksta „Materine roke“. Ob muki rednega šolskega dela in ob volji biti pravičen, nežaljev, moder in razumevajoč, sem pisal naglo, da mi razpoloženje in ustvarjalna slast ne bi ubežala. Spraviti čimprej besedilo pod streho, potem pa ga bogatiti in spopolnjevati! Molčati, študirati, opirati se na gradivo in zapiske, ne se dati motiti!

Sredi aprila je bila 1. redakcija knjige končana: obsegala je 71 tipkanih strani. Čas me ni preganjal, in tekst se je počasi prhčal. Še mnoge druge tiskane vire sem preštudiral — ne bom ti jih navajal — in lahko rečem, da so bile „Materine roke“ vsak dan bolj nabite. Obhajal me je

strah, da Goriška Mohorjeva družba, ki sem ji spis naznanil in ponudil ter ga je v načelu sprejela, ne bo imela poguma za izdajo, ko ga bodo gospodje prebrali.

Čiščenje besedila, izločanje slabega ali odvečnega, dodajanje, preoblikovanje, želja po preglednosti — in 2. redakcija konec maja je bila dolga že 79 strani. V nalogi petnajstletne učenke sem bral: „Od okupatorja so proti lastnim bratom sprejeli orožje, namesto da bi se jim pridružili v boju za svobodo. Ravnali so izdajalsko.“ In še veliko trše, krivičnejše, strastnejše stavke sem moral brati. Tedaj sem se živo zavedel, kako odgovoren sem v svojem pisanju, kako moram govoriti odkrito, jasno, po vesti, po resnici, prikazati enostransko informirani mladini, kakšen je bil začetek, potek in konec tistega „izdajstva“.

Meseca julija sta besedilo kritično prebrala dva človeka, ki ju zelo cenim in njuno mnenje upoštevam. Eden je menil, da so „naši preniško ocenjeni, a nasprotniki previsoko. Vsi bodo planili po tebi. Prečustven si, predober, prepošten za tako zahtevno delo“. Opozorila sta me, da moram pretehtati vsako besedo, ker bodo nasprotniki skušali v sleherno špranjo zabiti klin. Tekstu sem dal nov naslov: „Tomečka“, in vnovič sem ga pretipkal. Tretja redakcija je narasla na 83 strani. Nato je spis pazljivo prebral še tretji prijatelj in mi predložil neenovitost: mešanje raznorodnih elementov: osebno spominskih in objektivno zgodovinskih. Vnovič sem premetel poglavja in tekst dokončno razdelil v dva dela: Tomečka in Drevesnica. Treba pa je bilo knjigi najti nov naslov.

Avgusta 1974 sem na Višarjah med fotografijami prijatelja Vinka Zaklja, izseljenskega duhovnika v Belgiji, našel eno, ki me je na mah osvojila: križ na Lovcih, planine, temni oblaki, v njih svetla lisa — in vanjo gleda črna ženska postava, na križ oprta. Našel sem naslov: „Nekje je luč“. Oblikovanje dokončnih poglavij pa je šlo dalje.

In tako sem tekst še enkrat — četrtrič — pretipkal: narasel je na 89 strani. Konec avgusta sem ga izročil GMD v Gorici. Bolj v strahu kot v upu sem pričakoval odgovor. Kar odleglo mi je, ko sem tipkopis čez dober mesec dobil nazaj s sporočilom, da Založnica knjige, žal, ne more izdati: v težkem finančnem položaju je, boji pa se tudi, da bi ji nasprotna propaganda spodsekala korenine. (Kasneje se je pokazalo, da je bil drugi razlog nadvse utemeljen.)

Še dalje sem spopolnjeval tekst in hkrati mislil na kako drugo usta-

novi, ki bi mi šla na roke. Nazadnje sem se odločil, da izdam knjigo v Založbi Tabor, kar je v povojnem Trstu istoznačnica za samozaložbo. Vse delo, vsa pota, vse stroške, vse skrbi, vso odgovornost sem vzel na lastne rame.

Sestavil sem pismo, datirano na izseljensko nedeljo 17. nov. 1974, in ga razposlal na 11 listov slovenske ideološke emigracije — s prošnjo, naj mi sporoče, koliko izvodov knjige bi kupili ali sprejeli v prodajo. Začlenjalo se je s stavkom: „Prihodnje leto, 1975, nameravajo oblastniki v Jugoslaviji bučno in slovesno praznovati tridesetletnico, odkar so prišli h krmi. Ob misli na usodo in položaj poražencev, molčečih v domovini ali trpečih širom po svetu, sem napisal pol leposlovno pol dokumentarno knjigo Nekje je luč (ca. 100 tipkanih strani).“

Medtem ko so prihajali pozitivni odgovori — nabralo se jih je 7, in sicer v temle zaporedju: Sij slovenske svobode, Misli, Tabor, Smer v slovensko državo, Svobodna Slovenija, Glas SKA, Vestnik — se je počasi tiskala knjiga, s katero sem imel dva poglobljena namena:

1. Spregovoriti svojim bivšim in sedanjim učencem, ki jim ne gre v glavo, kako more Slovenec 30 let preživeti v Trstu in kraje presrečnega otroštva in vedre mladosti onkraj meje samo na zemljevidu Slovenije gledati.

2. Bilo mi je do tega, da bi knjiga po posredovanju prijateljev — tj. ljudi, ki enako čutijo ko jaz in isto želijo — prišla med tiste Slovence v svetu, ki so najbolj zvesti, pogumni in odločni; da ne bi nihče pozabil, zakaj je šel ven in zakaj vztraja zunaj.

Dokler namreč živimo, smo dolžni pričevati vsak po svojih močeh, da se ne bo laž dokraja razrasla in da nas potomci ne bodo krivično sodili.

Ko je knjiga 21. februarja 1975 izšla v nakladi 500 izvodov, sem bil zadovoljen in srečen. Po letalski pošti so začeli odhajati v svet paketi, posamični izvodi pa so prihajali med tržaške in goriške Slovence, kjer je knjiga razdelila duhove: pokazali so se strah, opreznost, molk in zadrega. Ne neodvisna Tržaška knjigarna je po 20 izvodih sporočila, da knjige ne bo več prodajala. No, 18 dni po izidu je bilo v razhodu že več ko pol naklade. Iz tujine so prihajala naknadna naročila.

Mesec dni po moji je izšla Pahor-Rebulova knjiga o Edvardu Kocbeku, ki je takoj zbudila ogorčen halo na obeh straneh meje. Jaz sem jo sprejel

kot nekako dopolnilo moje, o kateri pa je vladal skoraj popoln molk. Le goriški Katoliški glas in tržaške Literarne vaje so se upale spregovoriti o nji — in pri tem je ostalo do danes: dokaz, koliko hrbtenic se je zmehčalo tu ob meji v 30 letih... in kako se je razbohotil oportunizem.

Precej pozno mi je prišel v roke Uradni list SFRJ od 23. maja 1975 (št. 25, str. 817) z Odločbo o prepovedi vnašanja in razširjanja knjige „Nekje je luč“ v Jugoslaviji; podpisal jo je namestnik zveznega sekretarja za notranje zadeve Draško Jurišić. Ni me iznenadilo, ni me potrlo, pač pa mi je utrdilo voljo bojevati se s strahom drugih, ostati buden in trezen, zavedati se življenja na obmejnem prepihu in ne dovoliti nasprotnikom, da bi s porogom slavili zmago nad menoj.

Sedem mescev po izidu lahko rečem, da je zaloga pri kraju. Še bolj važno je, da je knjiga dosegla Slovence malone po vsem svetu. Italija (vštevši Jugoslavijo) je sprejela 233 izvodov, Avstrija 11, ostala Evropa 13, Argentina in (Brazilija) 63, Avstralija 30, Kanada 48, ZDA 72. Preostale izvode hranim za zadnje naročnike.

Najvažnejše pa je, kakšen je odziv bralcev. Vtis imam — po pismih in po ustnih izjavah — da je pretežno pozitiven. „Nekje je luč“ ni senzacionalen tekst. Knjiga je drobna in besedilo zelo zgoščeno, zato pri naglem ali površnem branju mogoče ne stopi vse dovolj pred oči, kar sem v nji hotel povedati. Nekateri bolj hvalijo 1. del, ker je leposloven, ker zgodovinsko dogajanje, ki je vsebina II. dela, poznajo. Zavedam se te dvojnosti, a menim, da se oba dela zlivata v zaokroženo celoto. Knjigo sem napisal ne za sladokusce, marveč za ljudi, ki so lačni in žejni resnice in pravice. V svoji človeški nepopolnosti in šibkosti sem naredil, kar mi je „ukazovala vest“, kot bi rekel Cankar.

Svoje pismo si sklenil z oznako moje knjige: „kozarec pri izvirku zajete čiste studenčnice“. To so čudovite besede! Ali je domišljavost, če rečem, da je bil tak moj namen? Da sem ne le enkrat prosil Boga, naj biagoslovi moje delo, da ne bi krenil s poti modrosti, poštenja, ljubezni, resnice in poguma? Če je „Nekje je luč“ komu presvetlila dušo in srce, potem se je to zgodilo po Stvarnikovi dobroti.

Midva, dragi Janez, verjetno ne bova več videla Bele krajine. Svetla tihota detinstva v tistem malem svetu, ko je do Tomkovih prihajal lajež Sajcevega psa in ste Sajcevi lahko čuli kikirikanje Tomkovega petelina —

kje je zdaj? Samo utrip srca nama je ostal... preko Atlantika z ene polute na drugo. Drevesa ostajajo tam, kjer so se ukoreninila; zelenijo, cvetejo, rodijo, prestajajo viharje, se starajo in umirajo stojé.

Jaz vem, kolika je cena svobode, biti tako drevo v Trstu!

Vinko . Beličič

Opčine, 24. septembra 1975

DOMOBRANCI

Dom brani, legionarji,
naš prelep je vzor.
Da ne stro ga nam viharji,
ne sežgo svetov požari.
Ne uniči nas razdor.
Legionarji, hej, vsi v zbor.
Stopa zdaj v vihar
slovenski legionar!

med 17

Proč nasilje, proč moritve,
samovolja proč!
Narod naš gre v dan zoritve,
domobranec stopa v bitve,
da vsi bomo kot nekoč
ena srenja, ena moč.
Stopa zdaj na plan
slovenski domobran.

Dr. Tine Debeljak

Ob vstopu v novo leto želimo vsem soborcem in bralcem Vestnika srečno novo leto. Tega ne želimo samo zato, ker je to navada, ki je razširjena po vsem svetu, ampak želimo še zlasti zato, ker ima zmučeni, že 30 let izven domovine živeči slovenski emigrant polno pravico, da na jesen svojega življenja užije tudi nekaj miru in sreče. In to nam dobri Bog nakloni v tem novem letu. Vendar: zgori se Njegova volja!

Zadnja bitka

Zadnja bitka slovenskih domobrancev — Slovenske narodne vojske — pod vodstvom Vuka Rupnika pri dravskem mostu pri Borovljah bo ostala za vedno zapisana v slovenski zgodovini kot ena najbolj junaških in zmagovitih bitk, ki je rešila na desettisoče slovenskih življenj in odprla demokratičnim Slovincem pot v svobodo.

Razumljivo je, da gre komunistom ta veliki partizanski poraz silno na živce in ga zato dolgo časa niso hoteli priznati niti o njem pisati. Ker pa je bilo v povojnem času o tej bitki že marsikaj napisanega, niso mogli komunisti iti z molkom preko tega dogodka in so letos nekaj pisali o tem. Niso pa povedali vse resnice. Zlasti so zamolčali to, da so bili *domobranci pod vodstvom Vuka Rupnika tisti, ki so premagali partizane v tisti zadnji bitki pred dravskim mostom.*

Časnikar *Petar S. Brajovič* je v ljubljanskem „Delu“ priobčil dolgo opisovanje tistih dogodkov z naslovom „Spopad za Borovlje“. V 24. in 25. nadaljevanju tega članka (27. in 28. maja 1975) je opisana tista bitka, v kateri so bili partizani krepko poraženi. V Brajovičevem članku so izjave raznih komunistov, ki pa zamolčujejo razna dejstva, ki olepšujejo svoj poraz in ki si v raznih točkah tudi med seboj nasprotujejo. Naj na kratko navedemo nekatere teh izjav:

Komunistični funkcionar *Stane Bizjak* je Brajoviču povedal tole: „Prišel je nemški korpus z vlasovci, četniki, ustaši. Niso se hoteli vdati. Po radiu so bili povezani z angleškim poveljstvom na Koroškem, ki jih je poklicalo, naj se jim vda. Zato je 12., 13. in 14. maja 1945 prišlo do krvavega spopada, ki so ga Angleži mirno opazovali. Niso nam hoteli pomagati niti s tanki niti s topništvom. Naša brigada Mirka Bračiča je imela tistega dne veliko žrtev pri Borovljah in Na Grudah. Nemci so bili močnejši, uspeli so se prebiti in vdati angleškim silam. Naše sile so bile premajhne, da bi mogle razorožiti ves sovražnikov korpus...“

Stane Bizjak torej domobrancev sploh ni videl in pripisuje zmago Nemcem.

Naslednja komunistična priča — *Ivan Križnar* — pa je tole izjavil: „Pod malim Ljubeljem sta se Erwin Rösener in France Krener dogovorila za napad nemških in domobranskih sil na obroč pri Borovljah... Zvečer 10. maja so začeli po nas tolči s topovi iz petih baterij. Potem so proti mestu poslali 20 tankov in dva udarna domobranska bataljona. Naše sile niso imele topništva in so se upirale s strojničnim ognjem. Vendar smo se kasneje morali umakniti. Nemci so s tanki zasedli vse prehode čez most na Dravi in naslednji dan navezali stik z Angleži. Krener je 12. maja ukazal, da se slovenski domobranci prebijajo čez Dravo in izročijo orožje Angležem. Tako so postali njihovi ujetniki...“

Partizanski poveljnik cone *Peter Stante* pa je povedal tole: „Most na Dravi so branile enote Koroškega odreda, ki so prišle iz Celovca. V njihovih vrstah je bila tudi dobro oborožena in zelo bojévita četa Avstrijcev. Junaško so preprečevali prodiranje precej močnejših motoriziranih sovražnikovih sil, vendar so bili prešibki. Tega tretjega in četrtega dne po kapitulaciji Nemčije je pri mostu obležalo 37 borcev tega odreda — Slovencev in Avstrijcev. Ker nisem uspel dobiti naših tankov iz sestave motoriziranega odreda četrte armade, sem ukazal umik.“

Zanimivo je, da Stante nič ne omenja, kdo so bile „močnejše sovražnikove sile“. Če bi jih hotel naštet, bi moral v prvi vrsti imenovati domobrance. Ker pa tega ni hotel storiti, zato je vse nasprotnike vrgel med „sovražnikove sile“.

Drugi partizanski poveljnik *Rado Lipičar* pripoveduje: „Napadali so nas z vsemi silami. Nikdar prej nisem slišal takega streljanja kot tistega dne. Počasi smo se umikali proti mostu, potem ob severnem bregu Drave. Takrat je na mostu padlo veliko naših borcev. Prosili smo Angleže za pomoč. Mirno so opazovali bitko. Odgovorili so nam, da ponoči ne gredo nikamor. Zjutraj pa so poslali avtomobil z nekaj častniki in po pogajanjih z Nemci privolili, da jih razorožijo.“

Matevž Hace je zapisal naslednje: „Dobili smo žalostno novico, da smo v bojih z Nemci, četniki, belogardisti in vlasovci izgubili 70 borcev. Angleški tanki so naš boj le opazovali. Niso nam hoteli pomagati.“

K vsem navedenim izjavam dodaja Brajović svoj komentar, v katerem pravi: „Tako so ravnali Angleži in opazovali prelivanje krvi svojih zaveznikov. V celovski kotlini jih je bilo takrat kar precej. Imeli so tanke in topništvo. Njihova pomoč, vsaj simbolična, bi le z nekaj strelji iz topov zaustavila Nemce in kvizlinge, in izročili bi orožje. Vendar je bila njihova naloga drugačna: da prevzamejo čim več jugoslovanskih kvizlingov, ki jim bodo koristili pri njihovi kasnejši politiki pritiska, da se sporazum iz Jalte uresniči v Jugoslaviji.“

Tako je tudi prišlo do prodora in prehoda velikega števila Nemcev in domačih izdajalcev na drugi breg Drave, kjer so jih že čakali Angleži, ki so jim bili zelo naklonjeni (tako zelo, da so potem vojake vrnili komunistom v Jugoslavijo — naša pripomba). To je bila zanje, zlasti za kvizlinge, rešitev pred ljudskim sodiščem, pred katerim bi morali odgovarjati za zločine v Jugoslaviji.“

Tako piše Brajović. Zgodovinska resnica, podprta z mnogimi dokumenti in izjavami že pokojnih pa tudi še živih prič, pa je, da so zmagovito bitko v Borovljah izvojevali slovenski domobranci pod vodstvom Vuka Rupnika. Komuniste je sram priznati to resnico. Zato pripisujejo ta svoj poraz vsem drugim, samo ne domobrancem in njihovem hrabremu poveljniku.

Ali se res spleča biti rdeči sopotnik?

Članek je napisal Laszlo Revesz v listu „Zeitbild“ (28. 5. 1975). Za Vestnik ga je priredil B. P.

Ali si nekomunistični demokrati lahko dovolijo partnerstvo s komunisti? Takšno vprašanje je danes že zastarelo. Zato se postavlja isto vprašanje od drugega konca: Ali si nekomunistični demokrati res lahko dovolijo boj kot komunistov?

Čeprav so gornja vprašanja na isti način stavili tudi sopotniki nastajajočega nacizma, je vendar treba dati tu jasen in odločen odgovor, seveda ne v smislu njihovega retoričnega poziva k sodelovanju. Tu poroča profesor Laszlo Revesz kot priča (seveda le za Madžarsko) o tem, kako se je oportunistom najrazličnejših odtenkov godilo pred, med in po prihodu komunistov na oblast v vsej vzhodni Evropi.

Ali je to nepomembna zgodovinska reminiscenca? Niti ne. Znano je, da se je povsod dogajalo isto in na isti način, kadar so oportunistični nekomunisti pomagali pristašem totalitarizma do oblasti. A kar se tiče našega kontinenta velja danes, kot jutri: včerajšnja vzhodna Evropa je jutrišnja zahodna Evropa, kot posebno očitno kaže n. pr. Portugalska. Seveda je vse odvisno od tega, če bo pri odločitvi „ali sopotništvo ali odpor“, zmagalo spoznanje, da je sleherno sopotništvo pogubno. Poprej, ko bo prepozno!

Pred 30 leti je stala pred isto izbiro nekomunistična množica v splošnem, ter politična aktivna skupina posebej. Izbira je bila kratka, kot že desetletja prej v zgodovini (npr. fašistični Italiji in nacistični Nemčiji): sopotništvo ali odpor! Ali se je bilo treba predati komunistični manjšini, ki so jo podpirali Sovjeti, ali pa se ji upreti vsaj v takrat in v tistih deželah edino možni obliki pasivnega odpora.

Meščani, razumništvo in mali naciji

Milijoni so se odločili za prvo izbiro. Za odpor pa tisti, ki so se že ponjenim terorizmom, četudi so s tem izpostavili v veliko nevarnost ne samo lastnega obstoja, temveč tudi obstoj svojih družin in sorodnikov. Za takratno sopotništvo, ki je zajelo vse obstoječe plasti, je mogoče napraviti naslednjo razpredelnico.

Bivši petični elementi, ki niso podpirali prejšnjega režima, so iskali rešitev v meščanskih koalicijskih strankah. Razumništvo je pričelo vstopati v socialno demokratsko stranko, da bi na ta način v okviru „levega bloka“ oponiralo proti upornim konservativcem in si s tem pridobilo zaupanje Sovjetov. Ta „levi blok“ je ohranil svoje demokratično poštenje s tem, da se ni istovetil s komunisti, a svoje prepričanje s tem, da je nastopal le proti manj nevarnemu sovražniku „na desni“. S tem so prakticirali na zunaj kot na znotraj zakrinkani oportunizem, katerega se npr. posedujoči razred (lastniki latifundij, plemstvo) vobče ni mogel poslužiti.

Razen teh pa je bilo tudi precej nezakrinkanih oportunistov ali tkzv. „malih nacistov“. Ti so vstopili kar javno v Komunistično partijo. Kot člani te teroristične organizacije so se počutili najbolj varne. Res pa je, da je od vseh vrst sopotnikov prav teh slednjih bilo najmanj. Pretežna večina se je odločila za normalni oportunizem, za katerega je mogla navesti tudi povsem normalne in upoštevanje vredne razloge.

Toda prav oportunisti z „normalnimi razlogi“ so kmalu postali prve žrtve novega režima. Seveda tega poprej niso mogli (ali pa tudi hoteli)

predvideti. Preden so komunisti prevzeli oblast, so vse nekomunistične stranke v vsej vzhodni Evropi dobile povsem nov značaj. To je veljalo za vse še dovoljene meščanske stranke (na Madžarskem npr. stranka malih kmetov), kot tudi za socialne demokrate.

Postavitev na častna mesta

Stari, zaslužni in značajni bojevniki teh strank, so na sovjetsko zahtevo kmalu bili izrinjeni iz vplivnih mest ter postavljeni na sicer častna mesta, toda brez vsakega vpliva in kompetence.

Vodstvo teh strank so potem prevzeli novi ljudje. Od teh so bili marsikateri še nedavno poprej celo odločni pristaši starega režima. V novem položaju so skušali vsak na svoj način pozabiti na nedavno preteklost. Položaj po letu 1917 v Rusiji je bil povsem enak položaju v vzhodni Evropi po letu 1945. Človeška slabost ima torej svoje posebne zakone.

Čistka: sopotniki pridejo sicer pozneje, zato pa tembolj sigurno na vrsto po „plačilo“

Kmalu je prišla prva čistka. Ta je prispela skoraj v vseh državah v istem času, ter je delovala na isti način: namreč na način rezanja salam t. j. „salamitaktike“. Ta izraz je prvi uporabil madžarski komunistični diktator M. Rakosi. Najprej so odstranili stare bojevnike. Zaradi ugleda, ki so ga uživali, so jim dovolili celo pobeg v inozemstvo. To je bilo seveda v času, ko se celo komunistična diktatura ni še smela poživigati na temeljne oblike demokratskega zadržanja. Vsi ti odstavljeni, ki so sedaj životarili v nezaslišanem uboštvu, pa so še vedno uživali spoštovanje terorizirane večine naroda in na tihem tudi komunističnih preganjavcev. Oportunistom še zaenkrat ni nič grozilo. Njihove glave pa so padle šele po dveh letih, ko se ustaljeni režim rdečih ni potreboval več ozirati se na osnovna človečanska načela.

Začeli so kar pri socialnih demokratih. Njihove stranke so prisilno „včlanili“ v Komunistične partije dotične dežele. Vedno pa so bili najmlajši člani te stranke tisti, ki so se prvi predali komunistom. Mnogi od teh pa so že od samega začetka zagovarjali združitev stranke s komunisti, da bi se s tem Sovjetom prikupili. Zato je Komunistična partija te elemente uporabila zato, da so od znotraj razkrojili socialno demokracijo. Dokler ta cilj ni bil dosežen, so jih komunisti hvalili in podpirali, a največkrat tudi izigrali proti starejšim članom socialno-demokratske stranke.

Čim so komunisti dosegli svoj cilj, so takoj udarili po teh oportunistih. V novi čistki so jih najprej odstranili iz vodilnih mest, a kmalu zatem tudi iz partije. Seveda so s tem izgubili temelje svojega obstoja, toda mogli so se šteti še k srečnim, da jih niso kratkomalo pobili. Še pred nedavnim pohvaljeni kot „zavezniki delovnega ljudstva“, so sedaj bili proglašeni za „sovražne elemente“, ki so se prikradli v partijo zato, ker so jo hoteli od znotraj razkrojiti. Mnoge pa so kar imenovali za „ostudne agente odstranjenе reakcije“ ali celo „svetovnega imperializma“ in jih na podlagi te „obtožbe“ zaprli.

Tistim redkim, ki jim je ta kruta usoda bila prihranjena, pa so dobili plačilo za svoje lakajsko zadržanje na drug način: vsi njihovi prejšnji tovariši in znanci, so se jih že poprej ogibali zaradi sopotništva. A sedaj so jim obrnili hrbet tudi vsi novopečeni prijatelji, ker se zaradi stikov z „sovražniki ljudstva“ niso hoteli izpostavljati jezi partijskega aparata. Malo dalje, vendar ne zelo dolgo, so se obdržali na površju samo tisti sopotniki, ki so s podporo komunistov vstopali v meščanske stranke, da bi te potem od znotraj torpedirali.

Zanimiv je pogled na „razredno lestvico“ sopotnikov. Ponajveč je najti med njimi pripadnikov višjega sloja. Prav zaradi te pripadnosti pa skušajo igrati kar moč zveste „proletarce“. Med ovaduhi tajne policije je bil prav ta sloj posebno močno zastopan. Izdajali so brez pomisleka svoje večerajšnje prijatelje, da bi s tem mogli čim višje v novi hierarhiji. Ko se je 1956 Madžarska uprla komunistični tiraniji, so uporniki zaplenili poleg drugega tudi dolge liste ovaduho (v zaplenjenem arhivu komunistične tajne policije). Med temi ovaduhi je bilo zastrašujoče veliko imen iz višjega sloja.

Med oportuniste pa moremo prištevati tudi ljudi, ki so preživel v vsak režim. So pocilci ali cele skupine, ki so se obdržali. Tisti, ki so svojo „proletarsko zavest“ dokazali s totalnim lakajstvom ter nezaslišano grozovitostjo napram večerajšnjim prijateljem, so celo napravili kariero. Tudi za takšne izjeme ima sovjetska zgodovina uporaben vzorec.

Feliks Džerdžinski, prvi šef zloglasne ČEKE ter specialist množičnih pokolov, je bil potomec vzhodnopolskega plemiča. A Višinski, dolgoletni državni tožilec Sovjetske zveze ter avtor nečloveških kazenskih predpisov je izhajal pravtako iz najvišjih slojev carske Rusije. Tudi Aleksandra Krontajeva, prva diplomatska ambasadorica Sovjetske zveze v Stockholmu in znana po svoji nezaslišani razuzdanosti, je pravtako pohajala iz stare ruske plemiške rodovine. Komunistični sadizem je popolnoma prerasel njihovo aristokratsko pokolenje.

Dve vrsti sopotnikov sta se celo obdržali v skupinah: znanstveniki in duhovniki. Avis aux amateurs! (Pozor na amaterje!)

Če so se npr. znanstveniki odrekli svobodnemu mišljenju in svobodnemu izražanju, če so se naučili, da so v smislu zadnjih partijskih določb vedno na strani „delovnega ljudstva“, so si razmeroma lahko rešili svoje kožo. Vendar se je zgodilo, da marsikateri izmed njih ni mogel več vzdržati v zaroti molka. Takrat se je njihova kariera seveda takoj končala.

Isto velja tudi za tkzv. „duhovnike miru“ (Friedenspriester). Ti so bili sprva tako redka prikazen, da so zaradi tega z njimi še posebno dobro postopali. Kot funkcionarji „transmisije“ med brezbožnim komunizmom in verniki, so postali stalni plačanci partije. Zgodilo pa se je že parkrat, da so ti duhovniki „uradovali“ v popolnoma praznih cerkvah. Jasno je, da duhovščine brez vernikov tudi Komunistična partija ne potrebuje. Zato je take duhovnike pustila pasti ali pa jih je premestila kam drugam.

Krščanski vzorec

Posebno na Madžarskem so duhovniki-sopotniki uživali velike ugodnosti. Npr. Janos Peter je začel svoje „delovanje“ kot agent AVO (enačica jugoslovanske OZNE) v prezidijalnem uradu. V zahvalo za njegove „zasluge“ ga je Rakosi imenoval za škofa reformirane Cerkve v Debrečenu. Ko se je 1956 Madžarska uprla komunistom, se je skrčil pred razjarjeno množico, ko pa so Sovjeti potlačili upor pa je celo napredoval za ministra zunanjih zadev.

Rimskokatoliški škof Miklos Berecztonyi je prejel mesto podpredsednika v komunističnem parlamentu, ker je v sporu med Cerkvijo in partijo, odločno potegnil s slednjo. Javno priznanje pa si je v očeh rdečih zaslužil s tem, da je blatil takrat še zaprtega primasa Mindszentyja.

Luteranski duhovnik Lajos Szymonidesz je postal poslednji vojaški kurat v madžarski „ljudski armadi“ in postal po milosti rdečih celo škof. Njegov dober odnošaj s Komunistično partijo temelji na odprtem cinizmu,

na katerega je še celo ponosen. Svoje krščanstvo je zamenjal za službeni avto ter se je 1953 na konferenci madžarskih zgodovinarjev (sam je bil namreč prej dober zgodovinar) celo ponašal, da je edini „ateistični škof na svetu“! Tu je seveda pretiraval s svojo ekskluzivnostjo, predstavljal pa je kljub temu zelo dobro vidnega „petelinčka na strehi.“

Od vseh teh duhovnikov pa se vidno loči postava župnika Zoltana Tildyja, ki je bil imenovan za prvega predsednika madžarske republike, ki takrat še ni bila „ljudska republika.“ Tildy je bil član stranke malih kmetov ter je tu zastopal mnenje, da je treba rešiti, kar se še rešiti da, kajti Madžarska v slučaju upora itak ne more računati na pomoč od zahoda (na to „pomoč“ ne more računati noben od komunistov podjarmljen narod). Res pa je, da ni rešil ničesar. Tildy je molčal, ko je Rakosi pričel izvajati svojo „Salamitaktiko“ in pri tem na krvav način decimiral med drugim tudi stranko malih kmetov. Še več: on je celo s svojim zadržanjem povečal škodo: dne 16. septembra 1947 je hotela stranka malih kmetov z socialnimi demokrati in še nekaterimi zunaj vladne koalicije stoječimi strankami sestaviti novo vlado brez komunistov. Tildy je ta pameten načrt onemogočil!

V avgustu 1948 ga je ovadil že zgoraj omenjeni duhovnik Janos Peter, nakar je dobil najprej hišni zapor, ker je baje pripravljaval pobeg v inozemstvo. Kmalu nato so ga zaprli. Leta 1956 so ga uporniki osvobodili iz ječe; v svoji državniški karieri je gledal svojo osebo žrtev. Pretreslo pa ga je spoznanje, da je madžarski narod v tej karieri videl nepotrebno žrtvovanje sonarodnjakov. Brez oklevanja se je takoj izrekel za revolucijo ter postal minister v Nagyjevi vladi. Po potlačitvi upora je ostal zagovornik pasivnega odpora. Kot takega so ga leta 1957 zaprli in ga izpustili šele, ko je že umiral.

Zakasneli bojervniki odpora

Oportunisti so radi pozabljali iz katerega sloja so izšli. Prebeg iz enega razreda v drugi so komunisti tolerirali le tako dolgo, dokler jim je dezertacija take vrste dobro služila. Le malo od teh se je obdržalo na površju in še to le za ceno žrtev, ki so jih izdali.

Imeli smo tudi nekomunistične politike, ki so se upirali sopotništvu, toda šele takrat, ko je že bilo prepozno. Socialni demokrati so se npr. v zadnjem trenutku hoteli vrniti k herojski preteklosti svoje stranke, v opcizijo proti diktaturi proletariata. Njihov vodja je bil takratni pravosodni minister Istvan Riesz, ki se je odločno uprl komunističnemu ponarejanju volilnih rezultatov. Kljub parlamentarni nedotakljivosti so ga razjarjeni komunisti takoj zaprli in ga v ječi mučili do smrti! Umrli je 1949!

Služaj Riesz ima posebno aktualen pomen: ko so se na svojem pohodu na oblast leta 1947 komunisti poživžgali na volilne rezultate, je Riesz organiziral „bojkot vladnih zasedanj“ katerih se ni udeležil noben socialistični minister („Ministerstreik“). Dobesedno isto je 1975 ponovil na Portugalskem tudi socialist Mario Soares. Tudi Riesz se je prepozno uprl komunistični „Salamitaktiki“!

Za vse tiste, ki svoje sopotništvo prakticirajo ne kot partnerji, temveč kot vpisani člani KP pa naj služi za svarilen zgled usoda dr. med. Sandor Zölda (sošolec avtorja). Ta je najprej simpatiziral z nacisti, še pred koncem II. svetovne vojne pa je postal komunist in sekretar partije v Szegedu. Po usmrčitvi Laszla Rajka 1949 je prevzel po njem notranje ministrstvo. Dobro leto pozneje pa so prišli njegovi ljudje, da bi ga zaprli. Zöld je imel še toliko časa, da je ustrelil svojo ženo, dvojce otrok in nazadnje samega sebe!

(Bo še)

Kako je prišlo do proglsitve dneva slovenske zastave?

Belo-modra-rdeča zastava je bila Slovencem vedno velik in svet narodni simbol. Ob vseh velikih narodnih in tudi verskih dogodkih, prireditvah in manifestacijah so raz cerkvenih stolpov, mlajev in hiš zavednih Slovencev plapolale slovenske zastave. Kakega posebnega praznika v počastitev te zastave pa v domovini nismo imeli in tudi drugi evropski narodi niso imeli posebnih praznikov, posvečenih lastni narodni ali državni zastavi.

V Argentini in še v nekaterih drugih ameriških državah pa smo videli, da imajo posebne narodne oz. državne praznike, katerih namen je slovesna počastitev zastave. Tudi smo videli, da ima to praznovanje zastave zlasti velik vzgojni pomen za mladino. Pod tem vplivom se je pri mnogih Slovencih pojavila želja, da bi tudi mi imeli praznik svoje zastave, zlasti še zato, ker so doma to zastavo umazali in oskrunili s tem, da so nanjo pripeli sovjetsko zvezdo, ki je znak svetovnega komunizma. Od marčne revolucije (leta 1848) dalje pa je bila slovenska zastava čista brez vsakega dodatka. Posebno močna je bila želja, da se da poudarek na čisti slovenski zastavi, med protikomunističnimi borci, ki so se pod tako zastavo borili zoper vse sovražnike naše domovine.

Dne 6. novembra 1965 je odbor Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini na predlog svojega odbornika Pavla Ranta sklenil predlagati Zvezi DSPB, da naprosi Narodni odbor za Slovenijo, da določi posebni slovenski narodni praznik v počastitev slovenske zastave. Ta predlog se je obravnaval na zveznem občnem zboru dne 1. decembra 1965, kjer je bil soglasno sprejet in poslan predsedniku Narodnega odbora za Slovenijo dr. Mihi Kreku.

Dne 3. septembra 1966 je dr. Miha Krek na občnem zboru Zveze DSPB povedal, da je omenjeni predlog prejel in ga poslal vsem članom NO v pretres. Ker pa še ni prejel vseh odgovorov, zato še ni bil narejen noben sklep. Že kmalu nato pa je sklenil NO, da se ustanovi Dan slovenske zastave, kar se bo slovesno razglasilo na narodni praznik 29. oktobra. Začele so se priprave za slovesno razglasitev Dneva slovenske zastave. V vseh večjih slovenskih središčih v svobodnem svetu so bile slovesne prireditve, kjer je bil prebran razglas Narodnega odbora za Slovenijo, ki se je glasil: **Narodni odbor za Slovenijo razglašča, da bodi odslej praznik Narodnega osvobođenja dne 29. oktobra vsakega leta tudi Dan slovenske zastave.**

S tem razglasom je NO v celoti sprejel predlog slovenskih protikomunističnih borcev in s tem ugodil njihovi in splošni želji vseh združenih Slovencev. Od tedaj naprej je vsako leto na dan 29. okto-

bra dvojni slovenski praznik: praznik osvoboditve izpod avstro-ogr-skega nemškega jarma in dan prave, čiste zgodovinske slovenske zastave.

Sm. R.

Kje smo, kam gremo?

Ob grobu RUDE JURČECA

5. novembra smo v Buenos Airesu pokopali Rudo Jurčeca, urednika in publicista, javnega delavca — sicer ta izraz ni vsem všeč — kulturnega ustvarjalca, predavatelja in pisatelja. Leglo je v zemljo truplo moža, ki je na svojstven način gradil slovenstvo in v tej gradnji postal velik.

Naključje je brez dvoma, da je njegov grob poleg nekoga s francoskim priimkom — mislim, da Dubois, s čemer ga je Francija spremljala prav do groba. In naključje je tudi, da je legel v zemljo na dan, ko bi pokojni dekan msgr. Škerbec praznoval svoj rojstni dan.

Ni pa naključje pomisliti, da sta se tako na svoj način združila moža, ki sta dolga leta delala za slovenstvo izven uradno formuliranih skupnosti in bila trdno prepričana, da delata po svoji najboljši vesti, gotovo pa nikdar v škodo narodu, iz katerega sta izšla. In oba sta se zavedala, da je sam hoditi včasih sila težko spričo naše tako otrdele kalupnosti. A svoja pota so pred njima hodili junaški liki slovenskih garačev in tudi ti spadajo med zaslužno družčino narodnih delavcev. Čas v prihodnosti se bo tega ali onega spomnil. Saj med te neznane samohodce spada marsikateri preprost fant ali mož, ki je po lastni pameti zagrabil za puško in šel v obrambo svoje krvi pred komunizmom; in to prej, preden je že več ali manj prizadeta svetovna politika prišla do spoznanja, da se je proti komunizmu mogoče le boriti, kot komunizem sam to izsili.

— — — — —

Lanske počitnice smo sedeli v senci Tronadorskega veličastja in se pogovarjali o tem, kar je vprašano v naslovu. Menili so nekateri, da mnogo našega dela v zdomstvu trpi zaradi žalostne obsedenosti, ker se nam vse preveč mudi. Način življenja sam je res tak, da počasi hoditi ne moreš, čas, ki nas ujema, nas sili k hitri prilagoditvi miselnosti, saj živimo v dovolj pestrem svetu. A mi hitimo, ker se nam zdi, da bomo zamudili čas ali pa da se bo nam čas prej stekel, kakor bi želeli, preden bi dali iz sebe vse, kar se nam zdi najbolj nujno, važno, pomembno; res je, da moramo izpolniti vso vrzel, ki je nastala z nasilnim pobitjem domobranske vojske, res pa je tudi, da nas naglica mnogokrat spodnese ali zanese. Tako

doživljamo na hitro skupaj spravljene prireditve, v telegrafski naglici pisane članke in komentarje, neprepričljivo organizirane sestanke političnih formacij in zviška učene besede naši mladini Niti za to ne najdemo vedno časa, da bi se ji približali in jo bolj poslušali kot govorili. Zasuli smo jo s povodnijo besed, člankov in prireditev, masovnih zbiranj in prosvetno kulturnih zabav, a smo pri vsem tem pozabili biti enostavni. Potem se pa čudimo, ako od nas hočejo jasne cilje, jasen program, točno določeno nalogo; poplava vsega dosedanjega dela bi se morala ujeti v droben vir žive vode. Tako nekako kakor deset božjih zapovedi drži že tisočletja ali Kristusove besede, povedane v najbolj preprosti obliki, morejo priti do srca slehernika, tako nekako bi morali mi formulirati mladim naš program, naš cilj, tako jim dati nalogo. In bo vsega razburjenja konec.

Pri tem smo grešili vsi, gospod Ruda. Ne vem, koliko mladih bere Vestnik ali Tabor, še manj vem to za Sij ali druge publikacije. Vem pa, da jih je sila malo. Naj nihče ne misli, da je to za dr. Sladiča in njegovo družbo kakšno odkritje. Zanj in njegove je odkritje bilo, da mladi živo obstojajo, delajo, se zavedajo svojega poslanstva in so pripravljeni zanj delati (za poslanstvo namreč, ne za Sladiča!). In pri tem nastane vprašanje, kako je to sploh mogoče, ko smo se vendarle vse premalo smotrno brigali za naš mladi rod.

Odgovor na to mi je dal Jurčec predavnimi leti v Rimu na via dei Colli 8. Takrat je govoril tudi o tem, da nikdar in nikoli ne bo razumel, odkod je v slovenski krvi toliko žilavosti, garaštva, naprej korakanja pred drugimi slovanskimi narodi. Tega verjetno še do danes nihče ni odkril. Vsi pa ta „odkod“ čutimo. Vsakdo po svoje, zato tudi vsakdo po svoje kot izrazit individualist poje svojo arijo. Slovenci nismo nikdar spravili skupaj poštenega nogometnega kluba, odbojko še pa hazeno v starih časih. A enajst skupaj je že prehuda. To nas po svoje tepe. Pri vsem tem pa znamo organizirati odlične tabore in shode, masovne povelje in procesije, bližje-če mladinske nastope in red pri birmi ali sv. obhajilu, ki ga najbolj pristni Nemci zavidajo.

V tej pestrosti slovenske duše je Ruda Jurčec pisal in delal. Mnogo je opravil, zagrešil tudi to ali ono napako — kdo je pa ne? in bil kot samohodec postavljen na pranger. Morda bi kot član uradne skupnosti izpadel drugače. Ne vem, ker do variante ni prišlo. A vedno se spominjam, kar mi je dejal msgr. Škerbec, da so v stari Jugoslaviji smatrali za potrebno, da je zgodovino slovenskega katoliškega gibanja pisal takozvani bivši socialist, ker le ta bo nepristranski. In tako je v tisti zgodovini vse črno tisto, kar leta 1918 ni na vrat in nos drvelo v Beograd, vse belo pa, kar je od tedaj naprej vodilo usodo slovenskega naroda do 9. maja 1945. (Leta 1918 so tudi slovenski komunisti drveli v Beograd, da ne bo kdo pozabil!)

Pod Tronadorjem smo tudi govorili o tem, da smo se dejansko lotili

kot zdomska skupnost najlažjega dela: postavljati zidove, demove, odre, pri tem pa pozabili na kadre. Pogosto pa — razen ene same organizirane skupnosti — tudi na duha. In le ta je, ki bo dal moč, da bomo čolnič peljali naprej. Je pa tudi res, da naša generacija zdomstva prvič v zgodovini slovenskega naroda poskuša ustvarjati pota in namene slovenskih emigrantov zdomcev. Tako se po tisočletjih pridružujemo Judom, pa Ircem in vsem drugim narodostnim skupinam, ki jim je v enem ali drugem obratu sveta bilo dano delati za svoj narod, svojo kri na tuji zemlji. Naj mi ne zameri nihče, lepo prosim, ako zapišem, da je velika razlika življenja v zdomstvu med katerim koli slovenskim literatom v času cesarskega Dunaja ali pa skromnim slovenskim emigrantom kjer koli na tej svetovni obli, ki po opravljenem uradnem delu še vedno najde čas, da ga pokloni in poklana svojemu narodu, svoji krvi.

In tako pričemo, da je najbolj strašen zaključek ob grobu slehernega moža, kot je bil Ruda Jurčec, vprašanje: kaj pa zdaj? Samo malo je treba pomisliti, da so vse res velike stvari v našem zdomstvu nastale, rodile in še rojevajo zato, ker je za njimi morda en sam človek garač, ki si je vtepel v glavo, da ne bo odnehal. To je primer velikanstva v naši zgodovini, ki mu je težko najti primere. A kaj bo, ko teh velikanov ne bo več? Vsakdo naj premisli in začne pomagati. Naj ti bo osebno razpoloženje še tako težko, primi in drži. Posebno še, če imaš sposobnosti. Pri tem sta samo dve besedi mogoči: slovenstvo ne sme umreti, in pa — Bog bo verjetno mnogo spregledal na sodni dan, še več odpustil, lenobe pa najbrž nikomur ne bo pozabil omeniti.

Lenoba pa prihaja z materializmom. In smo tam, kjer smo bili pred nekaj vrstami: duh, le duh je, ki nas bo dvigal.

Sicer pa, gospod Ruda: ko sva zadnjikrat govorila, ste mi omenili, da je zadnji del spominov Skozi luči in sence že skoraj končan. Če je temu tako, potem ostane na vaši rami samo še ena dolžnost: sprostiti pri Bogu, da bo dal dovolj poguma in jasnosti tistim, ki morda tekst imajo, da ga čim prej objavijo. Takega, kot ste ga vi napisali.

In še nekaj, gospod Ruda: menda je na Hrvaškem v navadi rek, da vsaka slovenska mati dvigne po rojstvu svojega otroka in mu v smeri proti bogati žitnici reče, „tamo ti je hleb“. Morda. Vem samo, da pot v Beograd pelje skozi Zagreb, kakor so to že prej trdili oba Lampeta pa Šušteršič in tudi dr. Kulovec, da samo nekatere omenim, vem pa tudi, da se svet v Zagrebu ne neha. Mi bomo gradili najprej slovenski svet.

Pavle Rant

Popravek: v prejšnji številki je pod člankom „Papež — socialist?“ izpadlo ime avtorja. Ta pa je Maks Leh.

V vednost

Pod tem naslovom je v 9. številki Tabora za leto 1975 napisal članek g. France Grum, predsednik Zveze DSPB Tabor. Ne bi želel odgovarjati v taistem tonu, želim se mirno ustaviti le ob dejstvih, ki jih je g. Grum v čudni ihti želel nanizati ob lepem dogodku, ko je v Clevelandu Zveza slovenske mladine za 30-letnico Vetrinja pripravila zgledno in pietetno prireditev, kateri se je pridružila tudi Zveza DSPB in krajevni odbor v Clevelandu.

G. Grum najprvo zapiše kako „se je rodila povsem konkretna politika ljudi okrog ‚Vestnika‘, ki so jo označili za ‚gradnjo mostov od posameznika do posameznika‘. Temu pa se v običajnem pogovoru pravi podtalno rovarjenje, subverzija. Z drugimi besedami — vodstvo organizacije okrog ‚Vestnika‘ ni imelo poguma, da bi pošteno, odkrito in direktno predložilo vodstvu ZDSPB Tabor eno ali drugo obliko sodelovanja ali celo združenja, temveč se je odločila za podtalno, hinavsko, prefinjeno ‚gradnjo mostov‘ do posameznikov.

Dejstvo je, da se je v teh letih pokazalo, da je Glavni namen organizacije okrog ‚Vestnika‘ prav tako gradnja mostov. Na vseh drugih področjih ni pokazala prav nič, če izvemem skromno brošuro leta 1970“. — Tako so za začetek članka V vednost zapisane besede g. predsednika F. Gruma. Jaz bi k njim rekel le eno: Tako lahko je nanizati kopo besedi, ki so napisane videti udarne in izgovorjene slišati uničujoče, pa za njimi nič ni. Miren in trezen človek se ob njih samo vpraša zakaj te strele, čemu naj pomagajo in kam so namenjene.

Gospoda Gruma oziroma Zvezo Tabor bi rad opozoril na pismo, ki seže daleč nazaj. Datirano je z 21. jan. 1965 in ga je poslal posebea Pripravljen odbor za posatvitev Slov. kapele na Pristavi Zvezi DSPB in Zvezi DSPB-Tabor. Ta odbor je želel, da bi za dvajsetletnico vetrinjske tragedije bila enotna prireditev in je v ta namen predlagal poseben sestanek obeh organizacij oziroma predstavnikov organizacij v šolski dvorani pri Sv. Vidu. Podpisana za Pripravljen odbor sta bila dr. Mate Resman in Franc Sfiligoj.

Vršil se je sestanek. Vodil ga je Rev. Jošt Martelanc. Za Zvezo DSPB sva prišla jaz in g. Jože Melaher, za Pristavo g. Jernej Slak in za Pripravljeni odbor je bil navzoč g. Sfiligoj. Zastopniki Zveze DSPB-Tabor, glavni med njimi g. Pavle Borštnik so čakali na vogalu šole toliko časa, da sva midva k sestanku šla, nato pa so odšli domov.

Kakšna dobra volja je bila ob tej priložnosti pred desetimi leti?

V arhivih Zveze DSPB mora biti tudi drug poskus za medsebojno srečanje. Zveza slovenskih duhovnikov je 7. julija 1965 poslala pismo obema organizacijama s prošnjo, da bi se zblížali. Morda bi ne bilo napak, ko bi pri Zvezi prebrali pismo, ki ga je Zveza DSPB-Tabor poslala duhovniški Zvezi?

Vem, da so tudi pri Taboru mnogi mirni in resni borci predlagali, da bi prišlo do treznih in prijateljskih razgovorov. Ukaz od vrha jim je vzel besedo.

Kdo je vedno prožil roko za lepe skupne prireditve v Torontu in v Buenos Airesu? Na eni sem na povabilo v Torontu celo govoril, ko je g. Grum odpovedal. Naprošen sem bil, da bi na prireditev prišel, govoril pa bi g. Grum. Takoj sem pristal in nazadnje govoril, ker g. Grum ni „mogel“.

Bodimo odkriti. Celotno pisanje glavnega predsednika ZDSPB Tabor je napisano z eno željo: na nek način opravičiti neposrečeno potezo Zveze DSPB-Tabor, ki je podrla upanje Zveze mladih, da bi bila v Clevelandu za 30-letnico Vetrinja in našega zdomstva ena sama velika prireditev, ki

naj bi vsem povedala, da med protikomunističnimi borci ni nobenih bistvenih razlik.

Gospoda Gruma nekaj opravičuje v njegovem pisanju, vsaj v malem. Živi daleč od slovenske skupnosti. Le tako je mogel zapisati:

„Potem namreč, ko je ZDSPB-Tabor že najavila svojo proslavo na Slovenski pristavi, se je kot strela z jasnega pojavila v Clevelandu nekakšna ‚Zveza slovenske mladine‘, si nadela nalogo, da izvede jubilejno proslavo vetrinjske tragedije ter pozvala obe organizaciji borcev, naj se ji pridružijo. Ne dvomimo v iskrenost in idealizem mladostnikov, ki so ‚zagrabili‘ za idejo, najodločnejše pa obsojamo tiste, ki so jim to ‚suflirali‘ iz čisto določenih sebičnih namenov. Namen je bil namreč povsem prozoren — proslava naj bi se vršila na nevtralnem prostoru, se pravi niti pri Lurški kapeli, niti na Slovenski pristavi.“

Kakor sem že zapisal — g. Gruma vsaj malo opravičuje, da živi daleč od slovenske skupnosti. Dobil je isto pismo od Zveze slovenske mladine kakor jaz. Prav tako je dobil to pismo za krajevno društvo SPB-Tabor g. Ivan Hočevar in za krajevno društvo SPB Vinko Rožman. Jaz s predsednikom krajevnega odbora Vinkom Rožmanom sem se udeležil sestanka, ki ga je sklicala 2. feb. 1975 Zveza Slovenske mladine, predsednika Zveze DSPB-Tabor in krajevni odbor pa sta zastopala g. Milan Zajc in g. Filip Oreh. Pismo Zveze DSPB-Tabor pa je dejansko vezalo oba predstavnika Tabora, ki sta bila, milo rečeno, zelo nerodna. Zvezo slovenske mladine so na sestanku zastopali sledeči: gdč. Mojca Slak, g. Janez Tominec, gdč. Martina Košnik, g. Tone Lavriša, g. Peter Dragar in g. Milan Gorenšek. Mladi ljudje, ki se akademsko izobražujejo, nekateri že na koncu študij.

Predložili so dva predloga.

1) da bi bila sveta maša za vse pomorjene in padle domobrance, četnike in civiliste pri Lurški kapeli na Chardonu, litanije in ves ostali spored na Slovenski pristavi.

2) če to ni sprejemljivo, da bi se brala sveta maša v eni izmed slovenskih cerkva in da bi bila ostala prireditve nato v dvorani.

Jaz kot zastopnik Zveze DSPB in g. Vinko Rožman kot zastopnik krajevne organizacije SPB sva bila za prvi predlog. Pripravljena pa sprejeti tudi drugega, če bi bil za Zvezo DSPB-Tabor bolj sprejemljiv. Tedaj je g. Milan Zajc opomnil na pismo g. Gruma, ki je bilo nato prebrano. Zveza Tabor pozdravlja voljo slovenske mladine, toda Zveza DSPB-Tabor se že celo leto pripravlja na svojo obhajanje 30-letnice in je ne more preklicati.

Zastopnika Tabora sta nato rekla, da drugih pooblastil nimata in kakor je rekel g. Milan Zajc „naj bodo pa tri prireditve“.

Pričevanje g. Gruma je torej zelo netočno, predstavnika Tabora nista mogla zavoljo vezanosti na pismo g. Gruma odobriti niti prvega predloga, čeprav bi se večina proslave vršila na Slovenski pristavi. Jaz kot zastopnik Zveze DSPB pa sem ponovil, da smo se pripravljene udeležiti slovesnosti, če jih priredi Zveza Slovenske mladine in umakniti svojo, ki smo jo imeli najavljeno prav tako kakor Zveza DSPB-Tabor. Tako smo se ločili, mladi malce zagrenjeni, ker sta jih zastopnika Tabora vpraševala, kje so bili pred petimi leti. V imenu vseh je gdč. Mojca Slakova lepo in mirno povedala — Pred petimi leti smo bili še otroci in morali smo na tisto proslavo kamor so šli starši. Danes smo odrasli ljudje, ki se odločamo sami.

Ko bi bil g. Grum na sestanku 2. feb. 1975 skupaj z mladimi, bi gotovo ne nadaljeval svojega članka takole: „Zgodbe pa s tem še ni konec. Organizacija okrog ‚Vestnika‘ je v Clevelandu svojo vsakoletno proslavo Vetrinjske vezala na ameriški Spominski dan, to je dan, ko se tudi Amerikanci spominjajo svojih padlih. Letošnja proslava, ki so jo izvedli ‚mladi‘ pa se je vršila dva tedna prej, to je 17. maja. Ker je bila izvedena na ‚nevtralnem prostoru v dvorani pri Sv. Vidu, bi si to morda lahko razlagali kot

tehnično vprašanje, ker prostora ni bilo mogoče dobiti na drug dan. Kasnejši razvoj pa je dokazal, da datum 17. maja najbrž ni bil slučajen ter da so morali vsaj nekateri izmed „mladih“ vedeti zakaj svoje proslave niso določili za Spominski dan.“

Ko bi g. Grum šel gledat v koledar, bi videl, da Spominski dan ni bil 31. maja ampak 26. maja. Za 25. in 26. maja smo imeli napovedano svojo prireditve mi. Na Spominski dan torej. Gospod Grum pa je hotel povedati, da je „del mladih slovenskih ljudi nastopil na prireditvi slovenskega harmonikarja Lojzeta Slaka, ki je s svojim spremstvom prišel na novo „turnejo“ po Ameriki. Nastop sam pa naj bi bil prav na Spominski dan...“

O Slakovi prireditvi bi se dalo marsikaj reči. Kresova skupina je nastopila tam samostojno, toda če g. Grum želi udarjati potem naj bi v prvi vrsti udaril po tistih, ki so na prireditve vabili. Med njimi je bila tudi slovenska radio oddaja v Clevelandu, ki jo vodi g. dr. Milan Pavlovčič. Vabljenje je ustavil oz. svojo apclogijo povedal šele po tistem, ko je g. Slak clevelandskemu časopisnemu reporterju govoril o dobrem življenju doma. Sem načeloma proti vsakemu „umetniškemu obisku“ iz domovine, povedal sem svoje mnenje to vselej, tudi to pot. Ne vijmo pa rok le nad mladimi, če napako store, vijmo jih še bolj nad tistimi, ki bi bili radi kažipot, pa store isto napako. In še to: mar so napake vredne šibe le pri tistih mladih, ki so nastopili za 30-letnico Vetrinja v sklopu Zveze slovenske mladine? Mar gre g. Grum miže preko napak tistih mladih, ki so prišli na pomoč Zvezi DSPB-Tabor pri njih prireditvi? Ko bi Zveza DSPB-Tabor oziroma njen predsednik prav presodila bodočnost, bi se prvič — držala pravičnosti v sodbah in drugič — vedela, da je vsako organizirano slovensko življenje v zelo bližnji bodočnosti odvisno od mladih ljudi. Mislim, da je ta mladina pri dvajsetih, dvaindvajsetih letih toliko zrela kakor smo bili mi. Poslušaj, pusti si svetovati, ne da si pa ukazovati. Morda ima v tem in onem svoje misli, ni rasla v tistih letih kakor mi, ima pa prav tak čut za pravičnost kakor mi in pričakuje, da jim pokažemo tisto spoštovanje, ki ga mi pričakujemo od nje.

Prav v tem pa je članek V vednost udaril daleč mimo. Škoda, da je bil napisan. Morda ne bi bilo napak ko bi se Zveza DSPB-Tabor obrnila na Zvezo slovenske mladine in jo prosila za objavo zapisnika s sestanka 2. februarja 1975. Marsikaj bi postalo bolj jasno. In kadar so stvari jasno osvetljene, je težko o njih govoriti drugače kakor v resnici so.

Karel Mauser

Cleveland, v oktobru 1975.

Rudi Bras

OB VRNITVI...

Pojdem tja, nad brezna, grape,
pokropil bom mrtve brate.

Oni mirno spe,
v meni še žive,
a se nič več ne prebude.

Pripomba: To pesem so zapeli „Vasovalci“, kot 3. kitico: „Ko so fantje proti vasi šli“, na glavni prireditvi Junijskih žrtev v Buenos Airesu in se z njo poslovili od javnega nastopanja. Vsi člani kvarteta so bivši protikomunistični borci.

BOG, KAZNUJ ANGLIJO

Prijatelj Vestnika nam je poslal izrezek iz koroškega dnevnika „Volkszeitung“ z dne 15. junija 1975, kjer je zapisal Hugo Hounig pod naslovom — „Bog, kaznuj Anglijo“, med drugim tudi tole:

„Kdor proučuje dokumentacijo, ki jo je izdal Wenzel, o postopanju Angležev s kozaki pred 30. leti pri Lienzu, se mora zgroziti nad strahotnim zločinom, ki so ga Angleži zagrešili s predajo teh ljudi sovjetom.

Bog kaznuj Anglijo tudi zaradi izročitve 12.000 domobrancev, krščansko usmerjenih varnostnih čet iz Slovenije (christliche Schutztruppen aus Slovenien), ki so se nahajali po koncu vojne v Vetrinju, pa so bili nato izročeni partizanom, ki so jih pri Kočevju pobili.“

AFERA KOCBEK

Prijatelj iz Koroške nam je poslal izvlečke iz nemških časopisov, v katerih se omenja Kocbekova afera, katero je v svetovno javnost spravil Nobelov nagrajenec Heinrich Böll. Videti je, da je ta afera vzbudila v nemški javnosti veliko pozornost in da je komunističnim oblastem v Jugoslaviji skrajno mučno, da se o tem tako široko piše. Zato so dobili najvidnejši komunistični predstavniki političnega in kulturnega čvrljenja nalog, da Kocbeka napadejo, mu očitajo laži in izkrivljenja resničnih dejstev. So pa ti napadi skrajno revni in se izogibajo glavnega vprašanja oz. glavne Kocbekove trditve, da je bila namreč vrnjena domobranska vojska zločinsko pobita. Tako npr. Vidmar in Ščtine v svojih napadih kar molčita o pobitih domobrancih, edino funkcionarji manjše veljave (Jože Vidic) pišejo, da so bili domobranci pobiti *po zaslišanju in obsodbi pristojnih sodišč*.

O Kocbekovi aferi piše v „Salzburger Nachrichten“ časnikar Gustav Chalupa, podaja zgodovino nastanka te afere, ki jo je sprožila knjiga Pahorja in Rebule, ki je izšla v Trstu, piše, kako se je Böll zavzel za Kocbeka in navaja zlasti Vidmarjeve odgovore na Böllovo pisanje. Chalupa zaključuje svoj članek, da se bo verjetno polemika med Vidmarjem in Böllom nadaljevala in se bodo pojasnila še marsikatera vprašanja, ki so bila načeta tako s strani Kocbeka, Vidmarja in Bölla pa ne dovolj pojasnjena.

Naj v tej zvezi navedemo še dva nova dogodka iz Kocbekove afere.

Kocbek je imel letos poleti razgovor z nemškim časnikarjem Petrom Millardom, v katerem je Kocbek ponovil, kar sta že objavila Pahor in Rebula. Ta razgovor je bil nato objavljen v „Weltwoche“ (20. 8. 1975),

ki je eden najuglednejših evropskih in sploh svetovnih časopisov. Razumljivo je, da je to partije zopet silno razburilo.

Še bolj pa jih je razburilo predavanje Bölla na avstrijski televiziji dne 9. septembra. Dočim Böll v prejšnjih pisanjih o Kocbeku ni omenjal pokola domobrancev, pa je v tem predavanju javno in jasno povedal, da so komunisti pobili 10.000 domobrancev, ki jih Böll imenuje Heim-Wehrleute. Pri tej priložnosti je Böll tudi ugotovil, da so se domobranci borili proti okupatorjem in proti komunistom. — Razumljivo je, da so doma čisto iz sebe nad takimi ugotovitvami, ki so prišle v svetovno javnost. Imamo poročila iz domovine, da se danes povsod govori o Böllu. Nekdo je zapisal v svojem poročilu: „Böll je nastavl sekiro na komunistično korenino in to drevo se bo kmalu posušilo“.

„TO JE NEMŠKA DEŽELA“

Tako je izjavil glede Koroške eden izmed najbolj fanatičnih in šovinističnih sovražnikov Slovencev na Koroškem — gosposvetski župnik Wilhelm Mucher. Tudi resni nemški krogi obsojajo njegove izbruhe sovraštva proti Slovincem. Tako je med drugim pisala o župniku Mucherju „Wochenpresse“ (30. julija 1975, — izrezek nam je poslal prijatelj iz Koroške) in krepko obsodila njegove hujskaške izjave. Iz omenjenega članka objavljamo nekaj misli in ugotovitev.

Župnik Mucher je 29. junija pridigal v Vernberku ob blagoslovitvi zastave za „Abwehrkämpferbund“. Ta pridiga je po svoji vsebini pravi škandal za katoliškega duhovnika. Že v začetku je Mucher postavil trditev, da je koroška nemška dežela, čeprav je kot duhovnik sam deloval v slovenskih krajih in mu mora biti zgodovina Koroške — zlasti ustoličenje, ki se je vršilo prav v njegovi fari pri Gospej Sveti — dobro znana. Dalje trdi, da na Koroškem Slovenci ustrahujejo Nemce in jim kratijo njihove narodne pravice. Slovenci so tisti volkovi, ki preganjajo nedolžne nemške ovce. Nemci so ogrožena manjšina in ne Slovenci. Slovenci hočejo imeti povsod slovenske župnike, tudi tam, kjer ni nobenega Slovenca. Kamor pride slovenski župnik, tam je konec nemške službe božje, in če gre za pokop, potem mora biti pokop v slovenščini ali pa ni cerkvenega pokopa. Vedno več otrok je odjavljenih od verouka, ker pač Nemci nočejo, da bi se njihovi otroci učili verouk v slovenščini. Kdor se ima na Koroškem za Slovenca tvega nevarnost, da se bo Koroška priključila Jugoslaviji. V tej zvezi je izjavil: Jaz sem proti priključitvi k Jugoslaviji, katero pričakuje on prej ali pozneje.

Pravzaprav ni Mucher v Vernberku povedal ničesar novega, le ponovil je v duhovskem oblačilu to, kar je že mnogokrat prej povedal in zapisal v raznih svojih pamfletih. Ponaša se s tem, da je bil posvečen za duhovnika leta 1939 za časa Hitlerja. V njegovih govorih in spisih so pozivi k kaznji-

vim dejanjem. Napada in norčuje se iz slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda in javno trdi, da nista nobena svetnika. Napada koroško sinodo, ki se je nekoliko zavzela tudi za Slovence in rovari proti njej. Javno je napadel tudi papeža Janeza XXIII z besedami: „Der Herr gebe ihm und seiner kommunisten freundlichen Ostausrichtung die ewige Ruhe“ („Gospod naj nakloni večni mir njemu in njegovi komunistom prijazni vzhodni usmerjenosti.“).

Mucher svojih tiskanih panfletov ni predložil ordinarijatu v odobritev, ampak jih je izdal pod psevdonimom „Hermagoras Schribar“. To danes javno prizna in pravi, da je to storil zato, ker bi mu sicer ordinariat morda črtal najlepše stvari.

Kar pa je pri vsej tej stvari najbolj nerazumljivo, je to, da ni dosedaj celovški ordinariat povzel proti župniku Mucherju nobenih korakov in je še nadalje župnik pri Gospej Sveti, enem od najbolj priljubljenih romarskih krajev na Koroškem. Ko je leta 1950 provizor Tomaž Holmar v Potočah ob otvoritvi šole v mirnem in dostojnem govoru zahteval za slovenske otroke slovenski pouk, je bil premeščen s fare, degradiran v kaplana in prestavljen v St. Peter im Katschtal. Župniku Mucherju pa se kljub izpadom proti cerkveni oblasti, kljub pozivom k kaznjivim dejanjem, kljub protizakonitemu hujskanju proti slovenski narodni skupnosti, kljub njegovim izpadom proti sv. Cirilu in Metodu, kljub rovarjenju proti sinodi in napadom na papeža Janeza XXIII. itd., ni zgodilo ničesar. Zakaj ne?

Abwehrkämpferbund se je zavzel za Mucherja. In koroška cerkev se je tega ustrašila, čeprav je predsednik tega društva izstopil iz Cerkve in je sedaj predsednik koroških ateistov.

Koroški Slovenci so na Mucherjev govor v Vernberku energično reagirali. Zahtevali so, da se Mucher takoj odstrani kot župnik pri Gospej Sveti in da se začne proti njemu cerkveni sodni postopek. Protestirali so slovenski koroški duhovniki, slovenski občinski svetniki, slovenska društva. Protesti so bili poslani tudi kardinalu dr. Königu, nunciju Rossiju in slovenskim škofom.

POPRAVEK

V članku „Trideset let njihovega molka in glas naše pesmi“, (avtor Zorko Simčič), ki je bil objavljen v štev. 9-10 Vestnika, se je na str. 161 v vrstici 9 vrinila napaka. Kjer se glasi: „...da so nam naši mrtvi borci v vstajenje in za smrt“, bi se moralo pravilno glasiti: „...da so nam naši mrtvi borci v vstajenje in ne za smrt“.

KRAVJA KUPČIJA

Uredništvu Vestnika! V Vestniku ste priobčili že več lepih sestavkov o Primorskem. Podali ste statistične podatke o Slovencih na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Pisali ste o coni A in B in povedali, da nenasitni Italijani niso zadovoljni s cono A, ampak zahtevajo tudi cono B, ki je popolnoma slovenska in hrvaška, pa tudi večina prebivalcev v coni A — razen v Trstu — je slovenska.

Sedaj pa se je zgodilo, da sta se jugoslovanska in italijanska vlada pogodili in priznali sedanje meje kot „definitivne“. Italijani so se odpovedali svojim zahtevam do cone B, kjer itak nimajo ničesar iskati, jugoslovanska vlada pa se je odpovedala coni A, kjer živi nad 100.000 Slovencev že nad 1400 let.

Mi Primorci smo ogorčeni nad to kravjo kupčijo. Italija nima od te kupčije nobene izgube, pač pa imamo mi Slovenci veliko narodno izgubo. S potezom peresnika so nas odpisali in izročili v žrelo Italijanov. Ugotavljamo, da se je to zgodilo brez pristanka primorskih Slovencev in tudi brez pristanka Slovencev v domovini.

Slovenci te nemoralne pogodbe, ki jo je zakrivila komunistična jugoslovanska vlada, ne priznamo. Za nas nima njena „definitivnost“ nobene veljave.

K. T. (Trst)

TEŽKO JE BITI PREROK

Komunistom gredo na živce velike in dobro obiskane prireditve slovenskih izsojencev v Nemčiji. Zato tu in tam organizirajo svoje prireditve in pripeljejo nanje pevce in muzikante iz Slovenije. Tudi letos so pripravili tako prireditev v Essenu dne 3. maja 1975. Že dne 9. aprila je ljubljansko „Delo“ zapisalo: „Četrtega srečanja združenja iz zahodnoevropskih držav v Essenu se bo po predvidevanjih udeležilo 5.000 ljudi“. Dva dneva po prireditvi t. j. 5. maja pa je isto „Delo“ poročalo: „Več kot tisoč Slovencev, ki žive v zahodni Evropi, se je sinoči zbralo v tem zahodnonemškem mestu...“ Da, res je težko biti prerok v teh težkih časih. Številka 5.000 se je znižala na 1.000, pa še ta ni držala, ker po mnenju očividcev ni bilo na prireditvi niti 500 ljudi.

*Ljudska modrost ima v časti dvoje: stara vina in stara prijateljstva.
In ljudska modrost ima prav.*

Joseph Folliet

Slovesna blagoslovitev spominskega križa v Midlandu

SLOŽEN NASTOP ČLANOV "TABORA" IN "VESTNIKA"

Praznik poveličanja sv. križa

V nedeljo, 14. septembra 1975, na praznik poveličanja sv. križa, je bil v Midlandu, na kraju kanadskih mučencev, slovesno blagoslovljen slovenski spominski križ, ki smo ga kanadski Slovenci-begunci tam postavili ob 30-letnici Vetrinjske tragedije v spomin vsem onim našim ljudem, ki so v času komunistične revolucije in vojne v Sloveniji darovali svoja življenja v obrambi vere in svojih domov, ter mučeniško in množično umirali potem, ko so bili izročeni na milost in nemilost v roke svojim rdečim in brezbožnim bratom od strani zapadnih zaveznikov in bili zmetani v množične grobove križem naše slovenske zemlje.

Ob 30-letnici naše narodne tragedije so vsi ti grozni spomini z vso jasnostjo v nas zopet znova zaživeli. Pri daritvenem obredu v cerkvi kanadskih mučencev smo vsi čutili bližino mučeniške smrti in krvi, ki je bila najorei prelita na križu v naše odrešenje, pozneje pa skozi vso zgodovino sv. Cerkve. Tudi naša majhna in uboga slovenska domovina je uvrstila v božjo vojsko številne mučence, ki so umirali z globoko vero v božjo pravičnost in usmiljenje, in ki so še s svojimi zadnjimi zdihljaji slavili Boga, svojega Stvarnika.

Sveta maša

Letošnje romanje je bilo nadvse slovesno in veličastno, saj se ga je po ugotovitvah nekaterih udeležilo preko tisoč vernih in zvestih Slovencev od blizu in daleč. Prostorna romarska cerkev je bila nabita do zadnjega kota, ko je stopil pred oltar Rev. Father Winston Rye, mlad oče jezuit, ki opravlja posle župnika. Pozdravil je slovenske romarje in jim želel božjega blagoslova. Takoj nato je č. g. Janez Jeretina, kaplan pri župniji Marije Brezmadežne, skupaj s koncebrantom g. dr. Francetom Blatnikom opravil daritev sv. maše. Zaradi številnih romarjev, ki bi radi opravili sv. spoved, je č. g. časi do zadnjega spovedoval in ni imel prilike, da bi somaševal.

V pridigi se je g. Jeretina pomudil pri poveličanju sv. križa, ki se je prav na ta dan praznovalo, ko smo blagoslavljali naš spominski križ. V lepih in izbranih besedah je prikazal znamenje križa — znak trpljenja in smrti — obenem pa znamenje odrešenja po Krvi božjega Sina, ki je iz ljubezni do nas na križu umrl. Spomnil se je tudi trpljenja in mučeništva naših bratov in sester, katerih mučeniška kri bo slovenskemu narodu zagotovilo, da bo Bog branil in ohranil slovenski rod, iz katerega bodo izšli zopet močni ljudje, polni ljubezni do Boga in predani slovenski svobodi.

Nalogo komentatorja pri sv. maši je opravil g. Lojze Rigler, na kora pa je prepeval moški pevski zbor pod vodstvom g. Dušana Klemenčiča.

Blagoslovitev križa

Takoj po kosilu se je pričel popoldanski spored ob spominskem križu, katerega je vodil g. Vilko Čekuta. V uvodnih besedah je razložil celotno zamisel spominskega koncepta, ki obsega večjo skalo, na kateri stoji — oziroma iz nje navidezno raste — 600 funtov težak križ iz masivne medenine in prdstavlja skupaj z manjšo skalo, Gospo Sveto in Vetrinj, ter druge večje in manjše skale, ki po zemljepisni legi ponazorujejo masovna gro-

bišča in so na posebnih ploščicah tudi po imenu nakazana, vse pa je obseženo v 50 čevljev širokem krogu, ki predstavlja slovensko zemljo.

Po uvodu je njegova snaha Francka Čekuta potresla pred križ slovensko prst, prinešeno nalašč za to iz Slovenije.

Po tem kratkem uvodu je dal besedo č. g. Jožetu Časlu. V svojem nagovoru se je g. Časl spomnil slovenskih verskih manifestacij, kot sta bila kongres Kristusa Kralja ter Evharistični kongres v ljubljanskem stadionu, evharističnih križev in križev, ki jih je verno slovensko ljudstvo postavljalo na križiščih in prometnih cestah, ob poljskih kolovozih in v gozdovih ter celo visoko v skalnatih planinah. Povsod, v še tako samotnem kraju, je človek na slovenski zemlji našel znamenje križa. Spominski križ v Midlandu, na kraju kanadskih mučencev, je nov izraz slovenske vernosti in ljubezni.

Po obrednih molitvah blagoslovitve je nato spominski križ slovesno blagoslovil.

H križu je pristopila slovenska mati, torontskim Slovincem poznana kot Petričeva mama. Tri sinove so ji ubili in na njihove grobove ne more ponesti cvetja. Tu je ob spremstvu predsednikov obeh torontskih borčevskih organizacij položila pred križ lep venec s slovenskimi trakovi in napisano na njih: „Padlim bratom.“ Tako je svojim sinovom ter vsem, ki so kot oni izgubili življenje zaradi svojega verskega in narodnega prepričanja, izkazala časten in svet spomin. Mnoge oči se je zasolilo ob mislih na mrtve brate, sestre in sorodnike, na zveste prijatelje in soborce, znance in neznanec sotrpine.

Tišino, ki je zavladala v tistem trenutku, je pretrgalo petje moškega zbora, ki je pod vodstvom g. Dušana Klemenčiča zapel Simonittijevo „Planike“ ter Foersterjevo „Večerni Ave.“

Pred mikrofonom je nato stopil rev. Winston Rye in zbranim Slovincem spregovoril o mučeništvu francoskih jezuitov misijonarjev, ki so zaradi Boga sprejeli mučeniško smrt v rokah Indijancev. Tako so tudi mnogi Slovenci umrli mučeniške smrti v rokah modernih brezbožnikov in si zaslužili krono mučeništva. Mučeniška kri ima povsod isto vrednost in prav je, da je bil tu na tem kraju kanadskih mučencev postavljen križ v spomin slovenskim mučencem.

Father Rye nam je pri gradnji spominskega križa šel zelo na roko in smo mu zato zelo hvaležni. V zasebnem razgovoru se je zelo pohvalno izrazil o lepoti križa in celotni spominski zamisli.

Pred križ je nato stopila mlada Resnikova deklica v narodni noši in izročila 30 rdečih nageljnov, ki so bili potem postavljeni v vazo pri križu. Predstavljali so 30 let begunstva in 30 let krvavitve iz narodnih ran.

Gregorčičevo pesem „Znamenje“ je ljubko recitala hčerka znanega in aktivnega javnega delavca g. Staneta Pleška. Poleg nje je bilo še nekaj drugih deklet in fantov v narodnih nošah, ki so prijetno obarvali ves potek sporeda.

Kot glavni govornik je nastopil g. Stane Pleško. V klenih besedah je orisal tragično usodo tisočev naših mož in fantov, po drugi strani pa prikazal, kako doma komunisti še vedno z lažmi in potvarami nadaljujejo svoje uničevalno delo ter z blatenjem po časopisju skušajo mnogim med nami vzeti dobro ime. Njihova taktika se ni prav nič spremenila in še naprej forsirajo svoj brezboni marksizem. Ob 30-letnici težkih spominov se je postavil v Midlandu spominski križ ne iz maščevanja ali sovraštva, pač pa iz globoke vere v božjo pravičnost in iz ljubezni do vseh naših nepozabnih mučencev.

Za konec sporeda je č. g. Časl opravil še nekaj molitev za vse padle

in pomorjene rojake, nakar je moški zbor pričel s petimi litanijami Matere božje, velika množica pa je odpevala.

S tem se je slovesno završil spominski del romanja ob lepem spominskem križu, nakar so se mnogi udeležili še križevega pota na prostem.

Tako je bil 14. september 1975 za vse kanadske Slovence dan veličastnega in pobožnega romanja ter resnično lep praznik poveličanja sv. križa. Še tako lepo pripravljena spominska proslava v katerikoli dvorani bi ne mogla nadomestiti trenutka, ko je bil spominski križ blagoslovljen in je slovenska mati predenj položila venec vsem našim mrtvim bratom in sestram v hvaležen in blag spomin.

Ob 30-letnici Vetrinjske tragedije smo v Midlandu postavili znamenje križa kot spomenik našim mučencem, nam pa kažipot v zveličanje in v združitve z onimi, katerih spomin smo obhajali.

Zakaj spominski križ v Midlandu?

To vprašanje mi je zastavilo precej ljudi, na katerega je delno odgovoril že Father Rye v svojem kratkem nagovoru. Za boljše razumevanje pa naj na kratko opišem zgodovino te božje poti ter cerkve kanadskih mučencev.

Božjepotna cerkev kanadskih mučencev se nahaja kake 2 milj vzhodno od mesta Midlanda na lepi vzpetini ob Dvanajsti cesti. Po svoji strukturi in legi me vselej spominja na Maria Trost cerkev v Gradcu v Avstriji, po zgodovinski preteklosti pa je gotovo dosti bolj zanimiva. Takoj pod cerkvijo, na drugi strani 12. ceste stoji namreč obnovljeno misijonsko naselje francoskih jezuitov, ki so leta 1639 prišli v čolnih iz Quebeca in pričeli svoje misijonsko delo med Huronci, ki so živeli ob Georgian zalivu. Ta njihova misijonska postojanka — ki so jo imenovali Ste. Marie — je tako postala zibel krščanstva v Ontariju. Tu je Severna Amerika dobila svoje prve svetnike, kajti nekateri od teh misijonarjev-pionirjev so bili od Indijancev grozno mučeni in usmrčeni. Tako sta bila v marcu l. 1649 grozno mučena in na ognju pečena očeta Brebeuf in Lalemant v huronski vasi Sv. Ignacija, 6 milj oddaljeni od misijonske postojanke. Njuni ramcvarjeni in opečeni trupli sta bili pokopani v Ste. Marie. Isto leto sta mučeniško umrla očeta Garnier in Chabanel v okraju Petun, jugozapadno od Ste. Marie. Oče Daniel je bil mučen in ubit pri Teanaostaaia v juliju leta 1648, še prej pa oče Jacques (1646) in dva laična pomočnika Rene Goupil (1642) in Jean de la Lande (1646), ki je bil ubit od Iroquoi Indijancev.

Po smrti očetov Brebeuf-a in Lalemanta so jezuiti sklenili zapustiti Ste. Marie, kjer so delovali 10 let. Postojanko, ki so jo z velikim trudom zgradili, so požgali in se umaknili. Z njimi je odšlo tudi večje število Huroncev, ki so sprejeli katoliško vero. Za seboj so pustili prvo seme katolištva, ter zemljo Indijancev, ki so jo poskropili s svojo mučeniško krvjo.

Mislim, da bi ne mogli dobiti primernejšega kraja, kot prav ta z mučeniško krvjo posvečen kraj. V meni ni prav nobenega dvoma, da ta slovenski spominski križ našim mučencem spada v Midland, ter da nam Slovencem in vsem, ki ga bodo v teku let obiskali, približa nebesa in kot znamenje odrešenja daje uteho in novo upanje.

Kako je prišlo do spominskega križa

Ko smo obhajali prvo desetletje naše emigracije, so nam jezuiti ponudili kos zemlje pri cerkvi kanadskih mučencev, da bi tam uredili spomenik

našim padlim in pobitim rojakom. Nihče se takrat ni za to misel zavzel in ideja je počivala naslednjih 10 let. Pa tudi ob 20-letnici se zanimanje za to ni moglo vzbuditi. Ob letošnji 30-letnici zdomstva in narodne tragedije pa je odbor DSPB v Torontu na eni od svojih rednih sej razpravljal o možnosti uresničenja te lepe zamisli, ki naj bi nadomestila vsakoletno spominsko proslavo. Predsednik g. Ciril Preželj je nemudoma stopil v stik s predsednikom bratske borčevske organizacije DSPB-Tabor in mu razkril naš načrt ter izrazil željo, da bi obe borčevski organizaciji, kot zadnja leta, tudi pri tem podvigu sodelovali. Že prej se je od strani odbora DSPB-Toronto ne prosilo gg. Franceta Grmeka in Vilka Čekuta, če bi napravila skice o spominskem križu. Oba sta našim željam rada ustregla. Med tem smo se pozanimali pri jezuitih, če je zemljišče, ki so nam ga pred leti ponujali, še na razpolago. Z nekolikimi pomisleki so končno očetje jezuiti dovolili, da se slovenski spominski križ na cerkveni lastnini postavi in se vključi med ostale spomenike.

Odbora obeh borčevskih organizacij sta nato na skupni seji izbrala ljudi, katerim se je poverila naloga, da prično z delom za spominski križ. Sprejet je bil načrt, ki ga je predložil g. Vilko Čekuta, in sicer križ iz bronastih palic. Pozneje se je to spremenilo v križ iz medenine. Prostovoljci so takoj šli na delo, našli vse potrebne skale, skopali in vllili fundament, očistili prostor plevela, razmetali v krogu 3 tovrnjake plodne zemlje, namestili skale, vrtali luknjo za križ, ga potem postavili in s svinčem zalili, položili travo in nasadili nekaj zelenja ter uredili stopnice s ceste. Vse to delo je bilo opravljeno le v sobotah in brezplačno.

Med tem so prihajali tudi že darovi Slovencev, ki so to zamisel močno podprli. Prvotno smo računali, da si bomo morali denar izposoditi, da bi bili v stanju plačevati prve stroške. Zaradi slovenske dobrosrčnosti ob tej priliki nam tega ni bilo treba storiti. Tako so se stroški sproti krili in nebenih težav, ne tehničnih ne finančnih nismo imeli.

Podrobnejše podatke o stroških in nabranem denarju bomo podali, čim bodo vsi računi urejeni in vsa darila zabeležena, kajti darila še vedno prihajajo. V načrtih je tudi, če bi denarja kaj preostalo, da se bo to in oro okrog križa še dopolnilo in izboljšalo.

Toliko v razlago ter nekoliko vpogleda v tehnično in finančno stran spominskega križa.

Zaključne misli

Po 30 letih človek z veseljem zapiše, da je ideja, za katero so toliko dali svoja mlada življenja, še vedno živa in zdrava. Slovenci so odprli svoje srce in spominski križ v Midlandu je resnično naša skupna last in izraz naše skupne ljubezni. Saj so darovi prihajali iz vseh krajev. Posebej moram omeniti rojake v Timinsu, ki so po g. Antonu Gregorčiču poslali lep dar v znesku \$ 295. Čeprav so nabiranci obiskovali rojake po domovih, vendar nismo mogli obiskati vseh. Tisti nam ne smejo zameriti. Nismo jih namerno izpustili. Vsem darovalcem, ki so, ali še bodo za križ darovali, prav priskrena in iskrena hvala. Prav tako vsem številnim pristovoljcem, ki so eno ali več sobot opravljali brezplačno delo. Posebna hvala g. Vilku Čekutu za vse načrte in delo, ki ga je opravil. Prav tako prijatelju Viktorju Novaku, Cirilu Prežlju za nesebično garanje, ki sta ga opravljala s takim veseljem. Prav tako vsem ostalim, ki ste kakorkoli pripomogli, da je spominski križ danes realnost, in da bo odslej naprej ob vsakoletnem romanju središče naših spominov, molitev in poklona našim mučencem.

Otmar Mauser

Senator Frank Lausche — 80-letnik

Eden najbolj zaslužnih slovenskih javnih delavcev v Združenih državah Amerike — bivši senator in guverner Frank Lavše — je dne 14. novembra 1975 slavil svojo osemdesetletnico.

Vsi Slovenci smo ponosni na tega moža, ki je dosegel najvišja javna mesta v Združenih državah. Dosegel jih je s svojo sposobnostjo, naravno inteligenco in slovensko pridnostjo, ki mu jo je vcepila v dušo njegova mati, ki je bila doma iz Velikih Lašč. Kljub visokim mestom, ki jih je zavzemal, pa je bil senator Lavše vedno zaveden Slovenec in je rad govoril v lepem dolenjskem narečju svoje matere. Vedno se je zavzemal za slovenske pravice, in v amerškem senatu je večkrat govoril o Slovencih, o ustoličenju na Gosposvetskem polju, o trpljenju Slovencev na Koroškem in Primorskem, o komunističnih nasiljih v Sloveniji in Jugoslaviji itd. Senator Lavše je ponesel slovensko ime v široko ameriško in svetovno javnost.

Kar pa moramo mi — slovenski protikomunistični borci — prav posebno poudariti, je dejstvo, da je stal senator Lavše od vsega početka spopada med komunisti in svobodoljubnim slovenskim ljudstvom na strani tistih, ki so odklanjali komunizem, in da je z vso naklonjenostjo sprejemal povojne slovenske demokratične begunce in jim po vseh močeh pomagal. Zlasti je bil naklonjen slovenskim protikomunističnim borcem. Še danes rad obiskuje njihove prireditve.

Za vse to smo senatorju Lavšetu iskreno hvaležni. K visokemu jubileju mu najpristrčneje čestitamo in prosimo Boga, da ga še dolgo ohrani slovenskemu narodu v čast in korist.

Vestnik

Drobna pripomba: Ko smo pripravljali drugo čitanko Zdomski živžav, smo senatorja Lavšeta prosili preko dr. Kreka za spremno besedo. Napisal jo je. V razgovoru z dr. Krekom je pa posebej poudaril: „Glejte, da bo veliko pesmic, kajti dokler bodo otroci peli, bo slovenska beseda živela.“

Pavle Rant

Koliko duhovnikov so slovenski komunisti pobili?

Ob 25-letnici vetrinske tragedije leta 1970 je „Vestnik“, glasilo protikomunističnih borcev, na uvodnem mestu objavil tole:

„Slovenski protikomunistični borci smo ponesni na to, da je bila — kakor vedno — duhovščina s svojim škofom na čelu na strani ogromne večine slovenskega ljudstva in njegovih borcev za vero in svobodo tudi v času največje slovenske nesreče — komunistične revolucije.

Zato se sedaj ob 25-letnici vetrinske tragedije z vso hvaležnostjo spominjamo zlasti tistih slovenskih duhovnikov in mladih bogoslovcev, ki so v obrambi krščanskih in slovenskih svetinj izgubili svoje življenje. Dolg je seznam teh duhovnikov in bogoslovcev. Samo duhovnikov ljubljanske škofije je bilo strašno mučenih in umorjenih 63, bogoslovcev pa 31.

Ko bomo po osvoboditvi domovine na številnih moriščih v Sloveniji postavljali spominske kapele za pobite borec za vero in svobodo, bomo vanje na častno mesto vklesali imena umorjenih slovenskih duhovnikov, da bodo naši potomci vedeli, da je bil slovenski duhovnik vedno skupaj s slovenskim ljudstvom — tudi v njegovi najtežji dobi.“

Po „Matici mrtvih“, škerbčevi „Krivdi rdeče fronte“ in dr. Žakljevi knjigi „Taboriščni arhiv priča“ ter dopolnilih nekaterih duhovnih sobratov sem sestavil tale seznam mučenih duhovnikov, pomorjenih po komunistih:

1. *Cerkovnik Franc*, župnik v št. Jerneju na Dol. Ustreljen 20. marca 1946. V komunistični ječi so ga vsi sojetniki smatrali za svetnika. Celo komunistični državni tožilec je občudoval njegov mir, ko je odhajal na morišče.

2. *Cvar Franc*, kaplan v št. Rupertu na Dol. Nasilno odveden, mučen in umorjen skupaj s svojim župnikom Nahtigalom 18. junija 1942. Oba sta si morala prej skopati grob.

3. *Duhovnik Alojzij*, kaplan. Ubit v Zalogu pri Cerkljah na Gorenjskem 4. okt. 1944.

4. *Dr. Ehrlich Lambert*, univ. profesor in dušni pastir akademikov. Ustreljen v Ljubljani, ko se je vračal od maše, 26. maja 1942. Njegovo truplo so komunisti po vojni izkopali pri Sv. Križu in ga odpeljali v tovarno za milo.

5. *Eppich Jožef*, župnik v Stari cerkvi. Umorjen 2. junija 1942 v starosti 69 let.

6. *Erzar Stanko*, kaplan v Ribnici. Komunisti so ga zaprli in leta 1951 neznano kje umorili.

7. *Dr. Eržen Peter*, gim. profesor v Kočevju. Umrl je v Ljubljani za posledicami ran 5. marca 1944.

8. *Erklavec P. Rajner*, križniškega reda, župnik v Semiču. Umorjen novembra 1944.

9. *Frelih Franc*, župni upravitelj v Kokri in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen.

10. *Geoheli Jožef*, župni upravitelj v Zaplani. Umorjen 27. julija 1942.

11. *Goričan Henrik*, kaplan. Od Nemcev pregnan iz mariborske škofije, odveden v KC Dachau, od koder se je vrnil domov, bil obsojen in zaprt.

12. *Grebenc p. Placid*, cistercijan. Obsojen v kočevskem procesu in po mučenju umorjen v Mozlju ali Jelendolu 24. okt. 1943. Pozneje so ga prekopali in njegovo truplo prenesli na ribniško pokopališče na Hrvači. V grobu je imel okoli vratu še rožni venec.

13. *Hočevar Anton*, kaplan v Zagorju. Zaprt in izseljen od Nemcev leta 1941, strašno mučen in umorjen po komunistih v gozdovih med šmarjem in škofljico v noči med 26. in 27. oktobrom 1942.

14. *Horvat Ivan*, domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen junija 1945.
15. *Hren Anton*, župnik na Blokah. Umorjen 14. sept. 1943.
16. *Hrovat Anton*, župni upravitelj v Polomu in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen.
17. *Huĝh Sreĉko*, katehet v št. Vidu nad Ljubljano. Bil pregan od Nemcev. Med okupacijo je na skrivaj šel na Gorenjsko, kjer so ga komunisti izvabili na Koprivnik v Bohinju pod pretvezo, da je treba prevideti nekega bolnika, pa so ga tam zavrtno umorili 25. oktobra 1943.
18. *Jarc Alfonz*, župni upravitelj v Starem trgu. Umorjen koncem junija 1949.
19. *Jenko Janez*, kaplan v Žuĝemberku in domobranski kurat. Bil zajet na vlaku z domobranskimi ranjenci in umorjen v Koĉevju junija 1945.
20. *Kanduĉ Franc*, župnik v Kropi. Prgan od Nemcev in ustreljen po komunistih pri Grahovem blizu Cerknice 26. decembra 1942, ko je šel maševat na podružnico sv. Štefana.
21. *Kastelic Vinko*, kaplan v št. Jerneju na Dol. Umorjen 30. junija 1942 v Gorjancih.
22. *Kek Franc*, kanonik in profesor na gimnaziji v Novem mestu. Umorjen 30. junija 1942 v Gorjancih.
23. *Kerĉ Boris*, domobr. kurat. Bil vrnjen iz Vetrinja in umorjen junija 1945.
24. *Kern Franc*, kaplan v Hinjah. Umorjen 21. aprila 1944.
25. *Klement p. Norbert*, kriĝevniškega reda, kaplan v Metliki. Umorjen na Suhorju 29. novembra 1942. Komunisti so ga obesili za noge in muĉili. Neki komunist mu je z noĝem odprl na vratu žilo in si natoĉil v kozarec krvi, ki jo je izpil rekoĉ: „Farška kri daje moĉ.“
26. *Klobovs Anton*, kaplan v Mozlju in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen junija 1945.
27. *Kofalt Joĝef*, begunec pred Nemci, kaplan v Adlešičih. Umorjen v Semiĉu 15. junija 1942.
28. *Komljanec Janko*, župnik v Preĉni. Nasilno odveden in umorjen pri gradu Hmeljnik 17. junija 1942.
29. *Kramariĉ Franc*, kaplan v Starem trgu pri Loĝu. Umorjen v svojem stanovanju 2. septembra 1942.
30. *Krašna Franc*, župni upravitelj v Sorici. Bil pregan od Nemcev in umorjen po komunistih 7. januarja 1946 skupaj z dr. Filipom Trĉeljem, ko sta se vraĉala iz Davĉe.
31. *Kremĝar Marijan*. Misijonaril v Srbiji med prganimi Gorenjci in štajerci, pa so ga 9. marca 1943 v Ribarski Banji ubili pripadniki komunistiĉne skupine Peĉanĉevih ĉetnikov.
32. *Dr. Kriĝaj Peter*, gim. profesor. Obsojen na smrt in obešen v Ljubljani 20. marca 1946.
33. *Kunstelj Franc*, domobr. kurat. Vrnjen iz Vetrinja, zverinsko muĉen in umorjen junija 1945. Ker je dajal domobrancem vesoljno odvezo, so mu odsekali roki, pa je še s šteljem dajal odvezo.
34. *Leiler Hubert*, kurat v bolnici na Golniku. Izselen po Nemcih in umorjen po komunistih na Viĉu 21. marca 1942.
35. *Liliĝa Melhijor*, salezijanec. Umorjen nekje na Dolenjskem 15. novembra 1944.
36. *Malovrh Franc*, kaplan v Moravĉah. Izselen po Nemcih, po komunistih pa obsojen v „koĉevskem procesu“ in ustreljen v Mozlju 12. okt. 1943.
37. *Mavec Jakob*, domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

38. *Nahtigal Franc*, župnik v št. Rupertu na Dol. Nasilno odveden mučen in umorjen skupaj s svojim kaplanom Cvarom 18. junija 1942. Sama sta si morala skopati grob.

39. *Novak Henrik*, kaplan v Hinjah. Grozno mučen in umorjen na prvi petek, 7. junija 1942, v Žvirčah. Naredili so posteljo iz vej, ga na njo položili in po malem žgali skoraj ves dan.

40. *Novak Ludvik*, salezijanec. Po lastnih bratih izdan, ko je prišel domov na obisk in umorjen pod Vremščico na Notranjskem 17. nov. 1943.

41. *Oblak Valentin*, zlatomašnik, župnik v Preseki pri Medvodah. Komunisti so ga poklicali, češ da je treba prevideti nekega bolnika, in ga ustrelili 21. septembra 1951.

42. *Omahna Jakob*, župnik v Dragatušu. Hudo mučen in umorjen 7. julija 1942.

43. *Perkan Viktor*, dekan v Ilirski Bistrici. 15. junija je pokopaval neko faranko na pokopališču v Jelšanah. Ko so krsto spuščali v grob, ga je neki Udbovec ustrelil v glavo, da je bil takoj mrtev.

44. *Pezdir Franc*, župni upravitelj v št. Vidu pri Cerknici in domobr. kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

45. *Piščanc Lado*, kaplan v Cerknem. Skupaj s kaplanom Ludovikom Slugo in 13 farani obdolžen, da so Nemcem izdali partijsko šolo, in ustreljen 5. februarja 1944. Zdaj je prišlo na dan, da je šolo izdal komunistični major Hrastnik, pa nedolžnim žrtvam še ne dovolijo cerkvenega pogreba.

46. *Pokorn Jožef*, župni upravitelj na Preloki. Umorjen 15. nov. 1943.

47. *Polda Anton*, kaplan in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja, hudo mučen in umorjen pri Teharjih junija 1945. Tudi njemu so sekali roki kos za kosom, pa je še s šteljem blagoslavljal in dajal odvezo.

48. *Pravhar Jožef*, župnik v Loškem potoku. Komunisti so ga mučili več mesecev in umorili na pokopališču v Črnomlju 10. sept. 1944.

49. *Raztresen Janez*, župnik na Suhorju. Umorjen 21. julija 1944.

50. *Remškar Ivan*, kaplan in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

51. *Salmič p. Ivan*, križevniškega reda, kaplan na Vinici. Divjaško ubit 13. nov. 1943 na hribu Slemine pri Žezlju.

52. *Savelli Viljem*, duhovnik mariborske škofije. Pregnan od Nemcev, nastavljen za kaplana v Starem trgu ob Kolpi in umorjen po komunistih. Datum neznan. (Naj ga pove Kocbek — op. ured.)

53. *Sluga Ludvik*, kaplan v Cerknem. Skupaj s sokaplanom Piščancem in 13 farani obdolžen, da so izdali partizansko šolo Nemcem, in ustreljen 5. febr. 1944. Zdaj je bivši častnik VOŠa Andrej Kranjc objavil, da omenjena kaplana nimata nobene zveze z nemškim napadom na partijsko šolo in da jo je izdal komunist major Jernej Hrastnik, pa nedolžnim žrtvam še ne dovolijo cerkvenega pogreba.

54. *Strupi Alojzij*, profesor v škofovih zavodih v št. Vidu in begunec pred Nemci. Umrl v Naklem 17. avgusta na posledicah mučenja v komunističnih zaporih.

55. *Šink Matija*, kaplan v Fari pri Kostelu in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945. (Menda živ zazidan v zavodih Sv. Stanislava — op. ured.)

56. *Šinkar Anton*, kaplan v Mirni peči in četniški kurat. Obsojen v „kočevskem procesu“ in umorjen v Mozlju 12. okt. 1943.

57. *Šelar Jožef*, kaplan v Sodražici in domobr. kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen pri Sorici 7. januarja 1946.

59. *Dr. Tomc Franc*, kaplan na Jesenicah. Umorjen 27. decembra 1945.

60. *Trček Stanko*, lazarist in domobranski kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

61. *Turk Viktor*, žpk. v Begunjah pri Cerknici. Umorjen pri Grčaricah

24. okt. 1943. Sojetnik Rev. Janez Lavrih, zdaj župnik v Kinsleyu v Kansasu, mu je dal odvezo pred odhodom na morišče.

62. *Učak, p. Valerijan*, prior križevniškega reda. Umrl v umobolnici na Studencu na posledicah komunističnega mučenja.

63. *Dr. Zdešar Anton*, lazarist. Ubit v Jastrebarskem na Hrvaškem leta 1942.

64. *Zorman France*, domobr. kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

65. *Zorman Viktor*, kaplan v Žužemberku in domobr. kurat. Vrnjen iz Vetrinja in umorjen v juniju 1945.

66. *Žužek Karel*, župnik pri Sv. Vidu nad Cerknico. Umorjen 14. julija 1942.

Naslednje so sicer pomorili Nemci, vendar po krivdi slovenskih komunistov, očitajoč jim sodelovanje z njimi:

67. *Duhovnik Tone*, kaplan v Preski pri Medvodah. Po Nemcih odveden v taborišče Matthausen. Ko je tam vrsta ljudi čakala na krematorij, je nekdo padel in g. Tone mu je priskočil na pomoč, nakar so ga pazniki poslali v krematorij skupaj z onim, ki je omedlel in mu je g. Tone pomagal.

68. *Gomilšek Franc*, dekan pri Sv. Benediktu v Slovenskih goricah. Izseljen po Nemcih in ustreljen 26. okt. 1943 v Knežji vasi pri Dobrniču.

69. *Platiša Ivan*, župnik v Smledniku. Izseljen po Nemcih. Zaradi komunističnega napada na nemške vojake so ga Nemci ustrelili kot talca na Čatežu pod Zaplazom 28. okt. 1943.

70. *Vitigaj Viktor*, kaplan. Skupaj s Platišem ustreljen po Nemcih na Čatežu 28. okt. 1943.

Sedemdesetim slovenskim duhovnikom je komunizem vzel življenje. Neizpodbitno je s tem dokazal, kako brezbožen je.

Rev. dr. Fr. Blatnik, SDB.

„SLOVENSKI OBZORNIK“ v AVSTRALIJI

Poleg odlične slovenske verske revije „Misli“, ki jo ureja p. Bazilij O. F. M., je sedaj začela v Avstraliji izhajati tudi slovenska politična revija z naslovom „Slovenski Obzornik“, revija svobodnih Slovencev. Urednik te nove revije je Ljenko Urbančič, izdaja pa jo Agencija za svobodno Slovenijo, katere tajnik je Jože Košorok. Namen nove revije je pripomoči k utrjevanju slovenske narodne skupnosti v Avstraliji. Priznava Narodni odbor za Slovenijo kot začasno slovensko vladno in jo kot tako podpira.

Prva številka „Slovenskega Obzornika“ obsega 20 strani večjega formata. Naj omenimo naslove nekaterih člankov: Dan slovenske zastave, Politika za Slovence v Avstraliji (Vladimir Menart), Slovenski emblemi, Mrtvi so še silnejši kot so bili živi, Vuk Rupnik umrl, Izjava in poziv Narodnega odbora za Slovenijo ob 30-letnici ustanovitve. Ob robu slovenskega domobranstva (Ljenko Urbančič), Od panzerjägerja do Dakija v svobodo (Jože Košorok) in dr.

Toplo čestitamo izdajateljem nove revije. Pogledi revije na slovensko narodno problematiko so povsem podobni Vestnikovim pogledom. Reviji želimo dolgo življenje.

✠ Leopold Zajec C. M.



Dne 18. oktobra 1975 je umrl č. g. Leopold Zajec, lazarist, vojaški kurat pri poveljstvu argentinskega letalstva. Pokopan je bil 18. oktobra na pokopališču v Lujanu, kjer imajo lazaristi svojo grobnico.

Rajni Zajec je bil aktiven član našega DSPB v Argentini, se je udeleževal naših prireditvev, z veseljem bral Vestnik in je tako društvu kot posameznim članom rad pomagal. Ko smo odkrili in blagoslovili spomenik junakov v Slovenski hiši, nam je preskrbel vojaškega trobentača.

V vednem spominu pa nam bo ostal rajnik kot pogumen domobranski častnik. Njegova pot v domobranstvo je bila naslednja. Ko so Nemci zasedli Žiri na Gorenjskem, Zajčev rojstni kraj, so mladega Poldeta mobilizirali in poslali na razna bojišča. Leta 1943 so mu partizani ubili očeta in je tedaj dobil dopust, med katerim pa je pobegnil iz nemške vojske in se uvrstil v domobranske vrste. Postal je častnik domobranske posadke v Idriji. Njegovi soborci povedo, da je bil neustrašen in pogumen borec. Po končani vojni je bil v italijanskih taboriščih, dokler ni odšel v bogoslovje.

V Argentino je prišel kot duhovnik in je opravljal duhovniško službo na raznih krajih. Nato je postal vojaški kurat argentinskega vojnega letalstva. Kot odločen protikomunist je na številnih predavanjih argentinskim letalskim častnikom odkrival potek komunistične revolucije na Slovenskem in dokazoval, da vsi znaki kažejo, da ima Argentina istega sovražnika, kot ga je imela Slovenija in da ima ta sovražnik tudi iste namene: dobiti z nasiljem oblast v svoje roke in uvesti nato komunistično tiranijo v Argentini.

Vsemogočni naj nakloni svojemu zvestemu služabniku in našemu dragemu članu večni mir in pokoj!

SV. MAŠA ZADUŠNICA ZA VUKA RUPNIKA

Po dogovoru med zastopniki Tabora in Vestnika v Argentini je bila v nedeljo, 14. decembra 1975 v slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu darovana sv. maša zadušnica za pokojnega domobranskega poveljnika Vuka Rupnika. Sv. maše se je udeležilo lepo število slovenskih protikomunističnih borcev in prijateljev pokojnika.

Taboriščni arhiv priča – IV. zvezek

Občudovati moramo delo, ki ga opravlja dr. Filip Žakelj z izdajanjem dokumentov iz dobe komunistične revolucije na Slovenskem. Nedavno je izšel že četrti zvezek zbirke „Taboriščni arhiv priča“. Ima — kakor prejšnji zvezki — žepno obliko. Na 272 straneh je avtor zbral mnogo izredno važnega gradiva: poročil, pričevanj, razglasov, sejnih zapisnikov, poslanic, pisem itd. Posebno obširen dokument je seznam slovenskih civilnih beguncev v Avstriji in Italiji. Ta seznam se bo nadaljeval še v naslednjih zvezkih.

Gradivo tega zvezka je vzeto iz arhiva Socialnega odbora v Spittalu. Nekaj dokumentov govori o razmerah v domovini med komunistično revolucijo. Med temi je važno pričevanje o razmerah na štajerskem med nacistično okupacijo. Dokument šte. 7 vsebuje dopis zastopnikov slovenskih občin (priobčen je faksimile njihovih originalnih podpisov) angleški vladi o izročitvi Slovenske narodne vojske komunistom. Ta dopis popisuje grozote, ki so jih bili deležni izročeni vojaki, in prošnjo za najhitrejšo intervencijo angleške vojske ter predlog, da ta takoj zasede Slovenijo ter ji vrne svobodo in demokracijo. — Važni so tudi zapisniki sej in sestankov v taborišču v št. Vidu ob Glini in v taborišču v Kellersbergu, ki jih je skrbno pisal rajni Zdravko Novak.

Seznam beguncev, ki smo ga zgoraj omenili, ima veliko vrednost, ker točno označi vsako osebo z rojstno letnico in z navedbo občine zadnjega bivališča. Seznam je verjetno popoln, v kolikor zadeva begunce v taboriščih; vprašanje pa je, ako vsebuje tudi tiste številne begunce, ki so živeli izven taborišč.

Zbirka „Taboriščni arhiv priča“ nam v dokumentarni obliki ohranja del tiste dobe, ki spada med najhujše in najvažnejše v slovenski zgodovini. Z branjem teh dokumentov bo vsak borec in sploh vsak begunec v mislih obnovil vse to, kar je sam doživel in kar so doživeli njegovi sorodniki in prijatelji. Mladina pa bo ob tem branju spoznala vso strahoto komunizma.

Naj ob sklepu tega poročila ponovimo odstavek iz pisma bivšega protikomunističnega borca, ki sedaj živi v Avstriji in ki nam je napisal tole: „Hvala Bogu, da smo po dolgem čakanju dobili odličnega zgodovinskega najstrašnejše dobe na Slovenskem. Kar zlasti odlikuje pisanje dr. Filipa Žaklja, je skrajno objektivno pisanje z navedbo virov, datumov, krajev, prič, dokumentov — po geslu „Resnica nad vse“. Tako je prav! Ena taka knjiga zaleže za celo skladovalnico lažne partizanske literature.“

R. Smersu

Vladimir Kozina: "Slovenija v plamenih"

Nihil obstat, Bs. As., 1974, msgr. Anton Orehar, cenzor.

Zagrmelo je..., začenja rev. Mirko Kozina „svoje pričevanje“ na 193 straneh knjige, katero založba Sij zaključuje: „Naj bo naše založbe prispevek za tridesetletnico slovenske emigracije“.

Da! „Zagrmelo je...“ med našo protikomunistično emigracijo, ko je padla kot bomba med nas knjiga: Slovenija v plamenih: Nov zgodovinski prikaz s kronološkim podajanjem dogodkov v medletju 41-45: novo pričevanje, podprto z mnogimi fotografijami pisca samega; nov dokaz, „da je bila OF ponujena roka slovenske komunistične partije.“ Slovenija v Plamenih je dokument zgodovinske vrednosti — trdno, nepremakljive stoje črke v jasni besedi: „Ko so Italijani zapustili trg Sodražico, so partizani proglasili ta kraj za „osvojenno ozemlje“ ...Predsednik rajonskega odbora je Vinko Levstik. „Sekretar“ Jože Košorek, „šef“ policije Abi. Sodnik Stante (Jurčec ga v svojih spominih Skozi luči in sence III., imenuje štante), itd. se vrste imena, drugo za drugim... in mnogi med nami jih poznajo — tudi obiskovalci domovine, posebej „velikolaščani“!

Kozina je premišljeval dolgo vrsto let, predno je „posvetil“ s to svojo „knjigo luči“, ki je danes pravo bučno grmenje, saj je premalo napisane resnice — bodočim zgodovinarjem za hrano. Knjiga ima 56 poglavij, oz. podnaslovov in škoda, da ni iz njih sestavljeno manjkajoče kazalo, ki bi služilo za pripomoček ob vračanju bralca, ki knjigo požira z nestrpnostjo, čimprej izpiti vso luč resnice.

Ko opisuje posamezne zločine OF, jih ne postavlja v okvire grmečih naslovov. Bratovemu umoru daje naslov: „Ostanem zvest narodu in svoji vesti...“, a bralca stiska v grlu ko spušča težke besede zločina na papir: „...potrka Arti na hišna vrata...pograbi kol in začne mlatiti po Francetu...Prošnje domačih so kakor bob ob steno, z neslano kletvijo jih odrine od Franceta... ki so ga gnali... preko Vinc in Zamosteca v Sodražico... in ga zaprli v sobo Fajdigove gostilne... Sodnik Stante in „porotniki“ soglasno sklenejo: „Smrt izdajalcu... Ludvik Lušin stražar, Ivan Pšenica — šofer“. ... padajo spet imena na bele liste zgodovinske knjige... proti Boncarju gredo... Dospejo na cilj... Diši po krvi! Pred nekaj urami so sodraški komunisti prav na tem kraju postrelili 16 ciganov... Fantje zasadijo lopate... France stoji in strmi v grob... Puška poč... Jože Kovačič iz Žigmaric požene Francetu kroglo v glavo. France se zgrudi z obrazom naprej... Grobar opazi Francetov molitvenik. Odprtega ga položi na suknjič potem pa vrže lopato prsti na Francetov hrbeč... Partizan stopi v grob in sezuje Francetu „gojzdarje“... Naslednje jutro... dobra duša... kot bi sadila rdeče nageljne, poriva roka prazne patrone v Francetov grob... križ narejen iz praznih nabojev in pa lonček s cvetjem sta kazala, da tu Francetovo truplo kliče... Fantje odmečejo prst. Pokaže se Francetov žametov suknjič in na njem odprta mašna knjižica...“

Mirko Kozina je lemenatar, ko doživlja to strašno klanje: bratov France in hromega Janeza, očeta in matere. Sam nemočen prisluškuje rohlenju morilcev: „Materin krik mi pretresa mozeg!... Dva križca iz tkiva robca, prepojenega v krvi sem zrezal in prilepil pod sliko očeta in matere... Dragocen spomin na leta junakov!“

Bilo je v avgustu 1942.

Mirko begunec je posvečen po beguncu škofu Rožmanu in zapoje

novo mašo v Anrasu dne 31. maja 1945. leta, isti dan, ko je bil iz Vetrinja vrnjen zadnji transport domobrancev.

Mirno opisuje dogodke v zaporedju, s čutnim doživljanjem in kot bi ga bilo sram — mladega bogoslovca: namesto zgledne ljubezni — opisuje zločin. Pri opisovanju bratovega umora kar ne more z besedo na dan; sanjavo dahne: „Luna posije izza oblakov... Pa se zopet skrije. Kot da jo je sram gledati ta mrtvaški spreved, ki se pomika po jasi proti gozdu...“

Ponudi se mu prilika, da bi z izdajalcem obračunal kar na mestu — a nasprotnika zmaguje s čisto vestjo:

„Pred hišo se pojavijo laški vojaki. Terenka Anica Francelj je bila z njimi. — Lisica sem siknil... ovajala nas je pri komunistih, sedaj se suka okoli Lahov... Poveljnik: Kdo so terenci v vasi? Jih bom dal postreliti kar tukaj pred hišo... Upri sem vanjo — Anico — svoje oči... Signore Colonnello, maščevanje je pridržano Bogu... Anici Francelj je odleglo. Upri je oči v napis na steni pri vežnih vratih: „Spart izdajavcem“...“

Ljubezen je mnogo več, kot ljubezen, je dejal Jacques Cardonne. Kozino je pretresel zločin nad bratoma in starši in ta je zaznamovan na kelihu in novomašnem križu s fotografijami ljubljenih obrazov. To bi bilo zanj osebno dovolj, a napisal je „prière“ ker ga je k temu nagnila ljubezen do domovine, ljubezen do resnice, ker hoče vedeti: „Zakaj ste, rdeči tovariši, pahnili naš narod v ogenj peklenške „svobode“...“

Ob branju knjige si bomo osvežili spomin na našo polpreteklo zgodovino.

Dajmo ta „slovenski Gulag“ v roke naši mladini, obrobne pripombe in pojasnila, ki jih bo mladina iskala ob branju, pa naj bo naša vest in ponos!

Mirko Kozina: Hvala vam!

Rudi Bras

Marijan Marolt „Jože Petkovšek“

Slovenska kulturna akcija je — kot svojo 91. publikacijo — izdala knjigo „Jože Petkovšek, življenjepisna povest“. Napisal jo je rajni Marijan Marolt. Poleg te povesti, ki pa je več kot povest, je v knjigi še študija o slikarju Jožetu Petkovšku, ki jo je napisal dr. Rajko Ložar. Isti je tudi orisal Marolta kot umetnostnega zgodovinarja, dočim ga je dr. Tine Debeljak opisal kot človeka in kulturnega delavca.

Rekli smo, da je to Maroltovo delo več kot povest. Samo v začetku ima obliko povesti, potem pa je to podroben popis Petkovškovih slik, ki so ga doma nekako „odkrili“ šele po drugi svetovni vojni, čeprav je nanj že dolgo preje prav Marolt opozarjal v raznih člankih in razpravah. Bolj kot literat se Marolt v tej življenjepisni povesti pokaže kot umetnostni zgodovinar.

Posebej hvaležni moramo biti dr. Ložarju in dr. Debeljaku, da sta verno in izčrpno predstavila Marolta slovenski javnosti. Iz Debeljakovega pregleda je razvidno, kako ogromno delo je Marolt opravil v emigraciji. Delal, pisal, predaval je dobesedno noč in dan. Podpisani sem živel z njim pod isto streho 26 let, vsak dan sva bila skupaj; vedno sem ga

našel za pisalno mizo bodisi, da je pregledoval najnovejša slovenska dela iz umetnostne zgodovine, bodisi, da je pisal članke, se pripravljaj na predavanja, delal načrte za govore itd.

V našem listu pa moramo še posebej poudariti tole: Marolt je bil že dolgo pred drugo svetovno vojno odločen protikomunist, kar je dr. Debeljak lepo popisal na str. 259 in sl. Marolt je čutil odpor zoper komunizem iz treh razlogov, kakor je sam zapisal v Zborniku Svobodne Slovenije (1965): „ker ga kot filozofija ne prepričuje, ker ni demokratičen, ampak diktatorski, in ker je barbarski do kulture in duhovnih stvaritev.“ Ko so se začele na vrhiškem področju ustanavljati vaše straže (prva je bila v št. Joštu), jih je krepko podpiral. Ko pa se je ustanovilo Slovensko domobranstvo, mu je bil v veliko oporo, in njegov odvetniški koncipient dr. Stane Zupan je bil celo poveljnik vrhiške domobranske postojanke.

Naj omenim še to, da je Marolt vedno z veseljem sprejemal Vestnik iz rok podpisanega, da je uredništvo Vestnika pogosto opozoril na razne zanimive novice, ki bi jih kazalo objaviti in se je — dokler je bil zdrav — udeleževal vseh protikomunističnih manifestacij. Zato si je pri vseh borbah zaslužil lep in trajen spomin. Kulturni akciji pa smo hvaležni, da je svojega soustanovitelja počastila z izdajo dela, ki ga je dokončal tik pred svojo smrtjo.

R. Smersu

France Kunstelj: "Butara"

Domobranski kurat France Kunstelj je bil krščanski idealist. Kot mlad duhovnik in kot obetajoč pisatelj. Krščanski idealist brez pridihov, s katerimi se rado jemlje tej definiciji njeno bistveno vrednost. Če bi morda zadnji odstavek zgodbe Košakova Štefa dal komu orožje za namrdovanje ob pisateljivi bogoslovski estetiki (dr. Debeljakov izraz), mu ga brezdvomno izbije iz rok zadnji odstavek Kunsteljeve osebne zgodbe: njegov herojski prehod v večnost.

Kunsteljevo pisanje je bogato. Razkošno po motivih in jeziku, po stilu in psihološki razčlembi. Kunstelj ni večerničar. Njegovi kmetje in delavci so globoki, dognani in dramatsko dodelani. Prepletanje s folklorno motiviko je spontano in prikupno. Predvsem pa pritegne pisateljev jezik: neprisiljen v svojem teku, poln v izražanju in kljub mnogim krajevnostim preprosto dojemljiv.

Tvarina je raznolika. To je značilno za umetnika, v katerem močno vre, a se še ozira po kašipotih. Težko je sklepati, v kateri smeri bi se Kunstelj ustalil. Ni pa ob razčlembi njegovih del dvoma, da smo tudi s Kunsteljem izgubili mnogo obetajoči talent, ki je že

ubiral samostojno pot, opirajoč se na kljeni realizem in s pogledom uprtim v Ljubezem. V Njej je tudi našel svoj venec.

Zbirka je lep doprinos Slovenske kulturne akcije k spominu tragedije ob trideseti obletnici.

Janko

Franč Sodja CM: "Glejte že sonce zahaja"

Leta 1971 je Baragovo misijonišče izdalo izredno lepo knjigo „Lepo je biti mlad“. Napisal jo je vodja Baragovega misijonišča g. Franc Sodja. Tej knjigi, ki je prava visoka pesem mladosti, se je letos pridružila nova knjiga istega avtorja „Glejte že sonce zahaja“, ki pa povečuje starost. Škoda, da ni dal pisatelj knjigi naslov „Lepo je biti star“, ker je prav s tem stavkom izražena vsebina te resnično lepe knjige, polne sonca in optimizma za vse starejše ljudi. Kdor jo bo pazno prebral, bo moral priti do prepričanja, da je lepo biti star in da ima svojo lepoto, svojo vrednost in poslanstvo tudi starost.

Po notranji ureditvi je ta knjiga podobna prejšnji, ki govori o mladosti. Vsaka stran vsebuje eno misel, in dovolj je — kakor pravi sam avtor, da vsak dan prebereš vsaj eno, kjer se ti pač knjiga odpre. Vse te misli so razdeljene v pet poglavij: Nocoj je prav lep večer; Pojte, pojte drobne ptice; Zvonovi, zvonite, na delo budite; Srce je žalostno; Vigred se povrne.

Smisel knjige je gotovo v tem, da bi starim pomagala živeti starost srečno in jo dokončati z dostojanstvom človeka, ki življenje ljubi; in tudi z vero kristjana, ki se mirno zaveda, da se polnost življenja začne šele tedaj, ko s smrtjo dopolnimo svojo življensko nalogo (kakor pravi avtor v uvodni besedi).

Knjiga ima tudi prikupno zunanjo obliko in je opremljena z lepimi slikami. Naroča se v Baragovem misijonišču. Broširan izvod stane 50,00 pesov, vezan pa 80,00 pesov.

R. Smersu

Bralec in Vestnika!

Lepo prosimo vse, ki bi mogli vrniti Zbirko pesmi Zerkia Simčiča — Korenine večnosti, naj to sporoče uredništvu ali pa dostavijo na avtorjevo ime v Slovensko hišo.

Razlog: premalo izvodov je bilo natisnjenih, tako da so mnogi v Evropi in drugod na žalost bili prikrajšani.

Hvala lepa že vnaprej.

Uredništvo.

ZAHVALA ZA ČESTITKE

Spoštovani g. urednik. Prisrčna zahvala za Vašo pozornost in za čestitke k moji osemdesetletnici. Nisem sicer nosil domobranske uniforme, sem pa z njimi stalno sodeloval in jim pomagal. Na Vestnik pa sem naročen že od vsega začetka izhajanja tega lista.

Rad se spominjam raznih dogodkov iz svojega življenja. Kot mlad fant sem teloradil pri Orlu, se vpisal v Izobraževalno društvo v Cerkljah in kmalu nato tudi v Slovensko ljudsko stranko. Spominjam se izleta na Kravavec, kjer sem bil v družbi dr. Janeza Ev. Kreka, ki je bil zelo prijazen gospod. V letih 1909 do prve svetovne vojne sem se stalno vozil na blagoslovitve prosvetnih domov, ki so se ustanavljali po vseh farah. Med prvo svetovno vojno sem bil na soški fronti, takoj po vojni pa na Koroškem. Spominjam se, kako smo v Sinči vesi izgnali Nemce in Nemčurje, ki so se skrivali po gospodarskih poslopjih. Še marsikaj bi Vam lahko napisal iz svojega dolgega življenja, npr. kar vem o ministru in partijcu Tonetu Fajfarju in njegovem očetu, ki je bil med vojno gestapovski ovaduh. Sem jih dobro poznal, ker smo bili doma mejaši. Pa bom o tem pisal kdaj drugič.

Prav lepo Vas pozdravlja,

Franc Gerkman — Slovenska vas

Korajža velja!

Urednik je dobil nepodpisano (anonimno) pismo, ki se takole konča: „Če ste malo korajžen, objavite v Vestniku v celoti te vrstice. Vse z dobrimi nameni. Vas pozdravlja kranjski Janez.“

Mi pa pravimo: „Če ste le malo korajžni, sporočite uredniku svoje ime, kakor je navada med odkritimi in pogumnimi ljudmi, pa bomo takoj v celoti objavili Vaše pismo.“

Urednik

In dodajmo: uredništvo Vestnika pa se tudi ne bo pogovarjalo z ljudmi, ki se iz Buenos Airesa pogovarjajo z Ljubljano, kakšno pokojnino bodo dobili, če se vrnejo domov. — Sicer me pa lahko kličete na dom kot pred leti na predvečer romanja v Luján.



ZA ZAVETIŠČE ŠKOFA DR. GREGORIJA ROZMANA **SO DAROVALI:**

Homove Franc	240.—	V spomin na pok. <i>Julijo Avguštin:</i>	
Čreč - družina	594.—	Aleš Ivanka	200.—
Oblak - bratje (material)	25.425.20	V spomin na pok. <i>Jožeta Zajec:</i>	
Rant Pavle	26.—	Kočar Ivan	100.—
Hribar Viktor	26.—	V spomin na pok. <i>Marjetko Žgajnar:</i>	
Tičar Beno	100.—	Škrli Stane	500.—
Dr. Brumen Vinko	200.—	Dolenc Vencelj	120.—
Držaj H. por. Gradina ..	1.000.—	Ob 30-letnici <i>pobitih bratov -</i>	
Miklič Jože	1.000.—	<i>domobrancer:</i>	
Skvarča Marko	200.—	Buda Stane	500.—
Žužek Ivanka	4.000.—	V spomin na pok. <i>Jurija Šmajc:</i>	
Cof Emil	500.—	Martinčič Ferdo, Ka-	
Zidar Lojze	310.—	nada	100.—
Kos Vojteh	500.—	V spomin na pok. <i>Franca Fajfar:</i>	
Fink Božo	100.—	Voršič Vladimir	300.—
N. N., Ramos Mejia	32.000.—	V spomin na pok. <i>Rudolfa Wagner:</i>	
Večerja v našem domu		N. N.	100.—
San Justo (26. 7. 1975.)	6.964.11	V spomin na pok. <i>Frančiško Dolinar:</i>	
Cerkvena nabirka (rev. J.		Voršič Vladimir	300.—
Škrbec) — blagoslovitev		V spomin na pok. <i>Vuka Rupnik:</i>	
zavetišča 31. 8. 1975. ..	2.978.—	Dr. Kociper - družina	1.000.—
Prostovoljni prispevki pri		Blejec Ema	100.—
blagoslovitvi zavetišča		Dr. Zupanc - družina ..	50.—
(vhod) 31. 8. 1975.	14.408.—	ga. Rupnik-Bondarenko	200.—
Kosilo, pijača, pecivo v		Kožar Janez	100.—
zavetišču 31. 8. 1975.	24.756.09	Šušteršič Božo	100.—
Oblak Franc	1.500.—	Šušteršič Marjan	100.—
N. Ni.	2.013.—	Ahlin Ivan	100.—
v dolarjih		Braun - družina	500.—
Šemen Janez, Cleveland ..	20.—	Štefanič Jože	200.—
Medved Ana	10.—	Dr. Savelli Julij	500.—
Zajec Milan	10.—	Mikuš Štefka	500.—
Hren France	10.—	Cof Emil	200.—
Mere Rudi	5.—	Šproc Anton	1.000.—
Mohar Lojze	4.—	Benedičič Miha	500.—
Veseli Štefan	2.—	Dolenc Vencelj	120.—
Levstik Vinko, Rim	10.—	Inž. Matičič - družina	300.—
V spomin na pok. <i>Marijo Japelj:</i>		Korošec Jože	100.—
Šušteršič Janez - druž.	100.—	Repar Jože	300.—
V spomin na pok. <i>Frančiško Loboda</i>		N. N., V. Progreso ..	1.000.—
por. <i>Frontini:</i>		Dimnik Dušan	100.—
Amon Janez	3.000.—	Korošec Ivan	500.—
Tomažević Lovro	100.—	Loh Maks	250.—
V spomin na pok. <i>starše:</i>		v dolarjih	
Šturm Franc	100.—	Soborei - domobranci	
V spomin na pok. <i>brata Cirila:</i>		DSPB Tabor Cleveland	150.—
Kranjc Gabrijel	500.—	Štepec Tone	20.—
V spomin na pok. <i>Jakoba Pavlovčič:</i>		Boh France	5.—
Pavlovčič Roman	500.—	(Podatki do 3. 9. 1975. vključno)	

VSEBINA: Uvodnik — Vera in upanje (Karel Mauser) — Nastanek in usoda knjige „Nekje je luč“ (Vinko Beličič) — Domobranci (Dr. Tine Debeljak) — Zadnja bitka — Ali se res spleča biti rdeči sopotnik? — Kako je prišlo do proglasitve dneva slovenske zastave? (Sm. R.) — Kje smo, kam gremo? Ob grobu Rude Jurčeca (Pavle Rant) — V vednost (Karel Mauser) — Ob vrnitvi (Rudi Bras) — Bog, kaznuj Anglijo — Afera Kocbek — To je nemška dežela — Dva popravka — Kravja kupčija (K. T.) — Težko je biti prerok — Slovesna blagoslovitev spominskega križa v Midlandu (Otmar Mauser) — Senator Frank Lauše — Koliko duhovnikov so slovenski komunisti pobili? (Dr. Fr. Blatnik SDB) — Slovenski obzornik v Avstraliji — V spomin: Leopold Zajec C. M. — Sv. maša zadušnica za Vuka Rupnika — Nove knjige: Taboriščni arhiv priča, četrti zvezek — Vladimir Kozina, Slovenija v plamenih (Rudi Bras) — Marijan Marolt, „Jože Petkovšek“ — France Kunstelj, Butara (Jen-ko) — Pisma uredništvu — Paberki.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.211.703 — 11-9-73
Ramón Falcón 4158, Bs. As.